

EUROPE BEFORE THE FIRST WORLD WAR THE ALLIANCE SEARCH OF THE OTTOMAN STATE AND THE INTRODUCTION TO WAR

Merve Hasene SUR

Ege University, Institute of Social Sciences, Ph.D. in History

merveozkuyumcu@gmail.com

orcid.org/ 0000-0003-0719-7339

Abstract

The conflicting interests of the Entente States with the Ottoman Empire resulted in many problems. Ottoman Empire, with its mineral resources, was both an obstacle and reason for cooperation and conflict among the Entente States.

From the Ottoman perspective, in case of the pre-war alliances, there were two options. The first option was to stay neutral. However, this was risky, considering that, every great power had an eye on him and wants a piece of it. The second was to ally with Germany. Indeed, many members of the Committee of Union and Progress, such as Enver Pasha, Minister of War, Grand Vizier Said Halim Pasha, Interior Minister Talat Pasha and Parliament Speaker Halil Bey were favor of this option. According to these people, such an alliance would not only protect the Ottoman Empire, but also would help it to gain the lands and prestige it lost in the Balkans. Thirdly, an alliance with Germany would serve as a block against Russian threat and help the Ottoman Empire to free itself, in case Germany and it won, from Düyûn-u Umumiye debts and capitulations.

Keywords: *Ottoman Empire, First World War, Entente States*

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİNDE AVRUPA, OSMANLI DEVLETİ'NİN İTTİFAK ARAYIŞLARI VE SAVAŞA GİRİŞİ¹

Öz

İtilaf Devletleri'nin çıkarlarının Osmanlı Devleti ile çatışıyor olması pek çok olumsuzluğu beraberinde getirmekteydi. Nitekim Osmanlı Devleti'nin sömürgeci devletlerin yolu üzerinde olması, bunun yanı sıra yer altı zenginliklerine sahip olması, bu devletleri Osmanlı aleyhine paylaşım planlarına itmekteydi. Bu durumda Osmanlı Devleti için iki seçenek ortaya çıkıyordu. Birincisi tarafsız kalmaktı. Fakat bu Osmanlı Devleti topraklarında gözü olan sömürgeci devletler

¹ Bu makale Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı'nda "Birinci Dünya Savaşı Döneminde Türk Dış Politikası" isimli Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

karşısında zayıf kalarak kaybetmekti. İkincisi ise Almanya ile ittifak kurmakta ki İttihat ve Terakki mensuplarının önemli isimleri, Harbiye Nazırı Enver Paşa, Sadrazam Said Halim Paşa, Dâhiliye Nazırı Talat Paşa ve Meclis Başkanı Halil Bey gibi, bu birlikteliği istiyordu. Üstelik böyle bir ittifak İttihatçılara göre, Osmanlı Devleti'nin sadece mevcut durumunu korumakla kalmayacak, Balkanlarda kaybettikleri toprakları ve prestijlerini de kazanmalarına vesile olacaktı. Yine kuzeyden gelecek Rus tehdidine karşı bir perde, Düyûn-u Umumiye İdaresini ve kapitülasyonları kaldırmak için de katkısı olacaktı.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı, İtilaf Devletleri

1. Birinci Dünya Savaşı'nın Sebepleri, Başlaması ve Avrupa'nın Durumu

19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarında sorunlar uluslararası hukuk aracılığıyla çözülmeye başlanmış, ancak bu durum Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasına engel olamamıştır. Uluslararası hukuk ve uluslararası örgütlenmenin savaşların önüne geçebileceği, zararları en aza indirebileceği savunulmuştur. Güce sahip olma arzuları, ihtirashlı liderler, emperyalist devletlerin hırsları, serbest ticaret, kolektif güvenlik gibi kavramlarla hafifletilmeye çalışılmıştır. Kısaca barışın uluslararası hukuk kurallarına uygun şekilde uluslararası örgütlenmeyle sağlanacağı düşünülmüştür. Güç dengesi sistemi artık barışı sağlayamayacak durumdadır. Ki Birinci Dünya Savaşı'nın çıkışını da önleyememiştir (Sönmezoğlu, 2014: 111-112). Avrupalı devletlerin kurduğu güç dengesi sisteminin 20. yüzyılda dışarıya taşması, sistemde değişiklikler meydana getirmiştir. “Güç dengesi kavramı iki ilkeyi içerir: Birincisi; Uluslararası politikada gücün dengelenmesine yönelik bir eğilim, ikincisi de bir gücün uluslararası dizgenin öteki üyeleri üzerinde üstünlük kazanmasına karşı ortaklaşa direnme ile tarihsel olgu.” (Sander, 2000: 36). Fakat 20. yüzyılda çözülememiş sorunların devamı neticesinde savaşlar yaşanmış, devletler değişime uğramış, uluslararası ilişkiler farklı bir boyut kazanmıştır (Sander, 2000: 29). 20. yüzyılda ortama tehdit, kriz ve risk hâkimdi. Çatışma odaklı, devlet merkezli güvenlik anlayışının barış ortamını sağlayamaması nedeniyle bu yüzyıl “buhranlar ve bunalımlar yüzyılı” olarak tanımlanmıştır (Sandıklı ve Emeklier, 2012: 3-4).

Bu dönemde Almanya'nın Avrupalı devletlerin göbeğinde çöküş değil yükseliş yaşaması, sanayi, ticaret ve ordu gibi alanlarda büyüme sağlaması, İtalya, Fransa ve Rusya'yı geçmiş, İngiltere'yi de geride bırakmıştı. Avusturya Macaristan zaten bu büyük güçler arasında zayıf kalıyordu (Kennedy, 1994: 239-251). Fransa Birinci Dünya Savaşı'na girerken galibiyete kesin gözüyle bakıyordu ve savunma stratejisi değil taarruz stratejisi izlemişti. Büyük Britanya Birinci Dünya Savaşı'ndan önce fazlasıyla güçlü bir devletti. Ancak Birinci Dünya Savaşı yaklaşırken sanayide Amerika ve Almanya'dan geri kalmış, rekabetin içine girmişti. 20. yüzyılda güçlü olan Rusya ordu açısından da büyüktü (Kennedy, 1994: 260-271). Prusya güçlü Rusya'dan korkarken, Fransa da Rusya'nın Berlin'e girmesini istiyordu. 1892'de altın standardına geçen Rusya ticarete hayli

güçlüydü. 1914'te ise en büyük dördüncü sanayi olmuştu. Birleşik Devletler 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarında ticari açıdan büyümüştü. 1914'e geldiğinde en büyük üçüncü donanma olmuştu. Büyük güçlerin bu yükseliş ve çöküşleri, birinin diğerinin gücüne olan korkusu, büyüme hırsları, hâkimiyet mücadeleleri rekabeti tetikleyerek Avrupa çerçevesinde ilişkileri etkileyecekti (Kennedy, 1994: 277-293). Türkiye 1914'e geldiğinde boğazları kapatmış, Rusların pazarını engellemiştir. Berlin'den yana saf tutan Türkiye, Yakın Doğu'yu Fransız ve İngiliz emperyalizmine açık hale getirmiştir (Kennedy, 1994: 300; *Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 59-61).

Birinci Dünya Savaşı dünya tarihinin en kanlı ve en komplike savaşlarından biridir. 1914 yılına kadar olan savaşlar genelde iki devlet ya da iki müttefik grup arasında yapılyorken, 1914 yılında başlayan Birinci Dünya Savaşı pek çok devlet, topluluk, müttefik ve ayrıca yine pek çok birbirinden farklı amaçlar için yapılmıştır. Nitekim savaşa taraf olanların farklı ittifak ve amaçları şu şekilde özetlenmektedir; “*Birinci Dünya Savaşı yedi farklı iki taraflı savaşın birleşimi olduğu görülmektedir.*” (Akgül, 2013: 232).

Öner Akgül yedi farklı iki taraflı savaşın birleşimini de açıklarken, uzun dönemli çözülmemiş sorunların biriktiğini, dönemine göre üst düzey teknolojinin kullanıldığını ve tüm tarafların zorlayıcı liderlerden oluştuğunu, tam anlamıyla bir topyekûn savaş haline gelen Birinci Dünya Savaşı'nın taraflarını ve savaşa katılma gerekçelerini şu şekilde maddeler halinde ortaya koymaktadır;

1. Sırbistan'ın Bosna-Hersek üzerindeki ofansif tavrının, topraklarını genişletme teşebbüslerinin, Avusturya açısından tehdit oluşturması ve devletin devamlılığına tehdit olarak algılanması ve savaş ihtimali doğurması,
2. Rusların Tuna bölgesine ilgisi ve ele geçirme istekleri nedeniyle Almanların yaşadığı güvenlik ikilemi ve endişeleri,
3. Almanya-Avusturya yaklaşmasını güvenlik ikilemi olarak değerlendiren Fransa ile Rusya'nın ittifakı ve böylece tehdidin karşılıklı olarak dengelenmesi,
4. Rusya'nın Balkanlarda Slav-Ortodoks temelli parçalama siyasetinin (Balkan Ligi) (dinsel, etnik ve dilsel paydaşları destekleme), Osmanlı ve Avusturya'yı yakınlaştırmayla oluşan tehdidin dengelenmesine duyulan ihtiyaç ki bu bağlamda yeni balkan devletlerinin kurulması,
5. Rusların etnik siyasetinin temelindeki Macaristan faaliyetleri (dinsel, etnik ve dilsel paydaşları destekleme) ile Avusturyalıların, yaklaşan tehdidi devletin bütünlüğüne ve devamlılığını sağlamada bir saldırı olarak algılaması,
6. İtalya'nın Arnavutluk ve Libya'daki faaliyetlerinden ötürü Osmanlı'nın topraklarının kontrolünü sağlama, Arnavutluk'un işgali sebebiyle oluşan tehdiye karşı Avusturya'nın devletin

devamlılığını sağlama çabası, aynı zamanda müttefikleri olan Almanların Osmanlı-Avusturya devletlerini desteklemesi,

7. Tüm devletler açısından geçmiş savaşlarda kaybedilen toprakları geri alma ümidi (Akgül, 2013: 231-232; Devletlerin birbirlerine karşı açtıkları savaşlar hakkında bakınız: *Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 129-130).

Uzun vadeli geçmiş sorunların birikimi yanında bunların çözümü noktasında savaşlara girilmesinin sorumluluğu Williamson'a göre dönemin liderlerindedir. O, bu dönem yapılan hesap hatalarının savaşa sebep olduğunu ileri sürer ve Birinci Dünya Savaşı'nın uzun dönemli nedenler ile kısa vadeli taktik kararların birleşiminden meydana geldiğini savunur (Williamson, 1988'den naklen Akgül, 2013: 232-233). Yanı sıra 1871 sonrası Alman dış politikasında Bismark'ın Alman İmparatorluğunu korumak adına yaptığı bazı uygulamaları Avrupa'yı bloklaşma ve silahlanmaya itmiştir. Birinci Dünya Savaşı'na gidişin bir sebebi de budur (Armaoğlu, 1986: 99). Rus emperyalizminin Osmanlı Devleti'ni parçalama konusundaki kararlılığı da bir diğer sebep olarak önümüzde durmaktadır. 1914 Nisan'ında Petersburg'un Novaye Vremya gazetesi hem Osmanlı hem de Habsburg İmparatorluğu'nun çöküşüne kesin gözüyle bakıyor ve parçalanmasını da savunuyordu. (McMeekin, 2013: 41). Yine Almanların emperyal hedefleri ve Rus gücünün artması da savaşı başlatan teoriler arasında gösterilir. Yani Avusturya-Macaristan veliahdına Sırp milliyetçisinin yaptığı suikast, Almanların Rusya ile hesaplaşmasının görünürde olan bahanesidir (McMeekin, 2013: 126).

Birinci Dünya Savaşı Haziran 1914'te Avusturya-Macaristan Veliahdı Arşidük Ferdinand ve karısının, Prençip adlı bir Sırp tarafından Bosna'da öldürülmesiyle fiilen başlamıştır. Bu savaş başlangıçta bir Avrupa Savaşı'dır. Ancak çok kısa bir zaman sonra Dünya Savaşı'na dönüşmüştür. Dünya İtilaf Devletleri ve İttifak Devletleri şeklinde ikiye ayrılmış, ancak biraz yukarıda da ifade ettiğimiz gibi amaçları bakımından ikili farklı menfaat gruplarını da içinde barındırmıştır (Burak, 2000: 49).

Prençip'in suikastı zaten gergin olan ilişkilerin bir anda patlama noktasına gelmesiyle Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Sırbistan'a savaş açtı. Öncesinde Almanya'nın desteğini alan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu 23 Temmuz 1914'te Sırbistan'a bir ultimatoma gönderdi. Buna göre, suçluların ve suç ortaklarının bulunup cezalandırılması, Sırbistan sınırları içinde Avusturya-Macaristan aleyhine propaganda yürütülen derneklerin kapatılması ve bu tür faaliyetlerin sonlandırılması, nihayet bu işler için işbirliği yapılması istenmekteydi. İlk iki şartı kabul eden Sırbistan işbirliği şartını kendi iç işlerine müdahale olarak gördüğünden reddetti. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu bu reddi savaş için yeterli gördü ve 28 Temmuz 1914'te Sırbistan'a savaş açtı (Burak, 2000: 48).

Bu gelişmeler karşısında Birinci Balkan savaşında kaybettiği nüfuz ve itibarını, gerilemek zorunda kaldığı süreç sonrasında Rusya, bir taraftan balkanlardaki gücünü yeniden tesis etmek ve diğer taraftan da Ortodoks mezhebi mensubiyetinin verdiği gerekçelerle Sırbistan'ın yanında yer aldığını ilan etti.

Fransa da Rusya'nın yanında yer aldı. Çünkü Almanya ve Avusturya-Macaristan ittifak halindeyken, muhasım olduğu Almanya tarafında bulunamazdı. Ayrıca 1908 Bosna-Hersek krizinde ki Avusturya-Macaristan bu bölgeyi kendi topraklarına ilhak etmişti, Rusya'yı yalnız bırakmış ve onun balkanlardan çekilmesinde ister istemez rol oynamıştı. Diğer taraftan Alman tehdidini de hesaba katan Fransa Rusya'nın yanında yer aldı. Esasen Rusya'nın Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na karşı savaşa girmesi, aynı zamanda Almanya'ya da savaş ilanı anlamına gelmekteydi. İşte bu sebepten Almanya Fransa'ya muhtemel bir Alman-Rus savaşında tarafını belli etmesini istedi. Fransa'nın buna cevabı seferberlik ilanı oldu. Bunun üzerine Almanya da önce seferberlik, sonra da Fransa'ya savaş ilanı etti ki bu da Birinci Dünya Savaşı'nın Avrupa ayağının başlamasıdır (Sander, 2012: 265, 267).

İngiltere bütün bu olan bitenler karşısında önceleri sessiz kalmayı tercih etmiştir. Ancak Almanya'nın Avrupa'da giderek güçlenmesi ve ülkeler arasındaki dengenin Almanya lehine bozulacağını sezmesi İngiltere'yi savaşın içine sokmaya yetmiştir. Almanya'nın 2 Ağustos 1914'te Lüksemburg'u işgale başlaması karşısında İngiltere, Fransa'nın Manş kıyılarını korumak için donanmasını yola çıkardı. Yine 2 Ağustos'ta Almanya'nın Schliffen Planını (Tuncer, 2016: 33-34) uygulamak üzere Belçika'dan Fransa'ya geçmek istemesi, Belçika'nın bu talebi reddetmesi ve Almanların Belçika üzerine yürümesiyle, İngiltere de 5 Ağustos'ta Almanya'ya savaş açtı (Burak, 2000: 49).

2. Osmanlı Devleti'nin Savaş Öncesi Genel Durumu

Diplomasi Yüzyılı olarak adlandırılan 19. yüzyılda kendi varlığını devam ettirebilmek için denge politikası izleyen Osmanlı Devleti'nin bu politikası, silahların devreye girdiği 20. yüzyılda geçerliliğini yitirmiştir. Ancak yine de gerek savaşa girmemek ve toprak kaybetmemek adına, gerekse İslam halifeliğini üstlenmiş olduğu sorumlulukla İslam dünyasını koruma kollama adına birtakım ittifak teşebbüslerinde bulunmuşlardır. Osmanlı Devleti'ni ittifak arayışına iten en önemli gelişmelerin başında Trablusgarb Savaşı, Balkan Savaşları ve özellikle İttihat ve Terakki ile Saltanat makamının iç politikadaki çekişmeleri gelmekteydi (Kaşığıun, 2009: 318).

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı dış politikası, "Büyük Devletler'in kapitalist gelişim süreçlerini daha sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmek için sömürge yarışına girdiği bir dönemde büyük ölçüde pragmatizmden beslenmiştir. Ancak Büyük Devletler arasındaki silahlı ya da

diplomatik çatışmaların boyutunun büyüdüğü dönemlerde beliren krizlerde çaresizlik daha belirgindir. Kısacası Osmanlı dış politikası, diğer devletlerin dış politika davranışlarını, yalnızca diğer devletlerin herhangi bir çıkarlarının olmadığı yerlerde ve krizlerde etkileyebilmiştir.” (Buçukcu, 2012: 6).

Osmanlı Devleti Sultan II. Abdülhamid zamanında Almanya ile yakınlaşırken, İttihat ve Terakki İngiltere-Fransa eksenini tercih etmekteydi. İttihat ve Terakki, Almanya ile ittifak halinde olan II. Abdülhamid’i tahttan indirmiş ve devlet İngiltere-Fransa eksenine kaymaya başlamıştır (Ahmad, 1985: 293). Ancak bu durum karşısında Osmanlı Devleti’nden kopmalar başlamış, Ekim 1908’de Bulgaristan bağımsızlık ilan etmiştir (İnaç ve Yazıcı, 2018: 78-80). En ilginç gelişmelerden biri de Osmanlı’dan intikam alırcasına Almanya’nın müttefiki Avusturya’nın Bosna-Hersek’i kendisine bağlaması olmuştur. Bu da İttihatçılar tarafından tercih edilmeyen Almanya ittifakını sıkıntılı hale getirmiştir. Ancak aşağıda da ifade edilecek gerekçelerle neticede zorunlu olarak yine Almanya ile ittifak edilmiş ve Osmanlı Devleti savaşı kaybeden taraf içinde yer almıştır (Ali Kaşığı, 2009: 19). Burada ilginç olan husus, Almanya ile ittifak halindeki II. Abdülhamid’i tahtan indiren İttihatçıların, Almanya ile ittifak yapmaları ve II. Abdülhamid’i tahttan indirmelerinin anlamsızlaşmasıdır. Feroz Ahmad II. Abdülhamid’in tahtan indirilmesi ile ilgili olarak; 23 Temmuz 1908 devriminin Osmanlı Devlet’inde sadece bir padişah değişikliği değil, aynı zamanda devletin yönetim anlayışında da değişimi getirdiğini ve bu durumun dış politikaya da yansıdığını tespit etmektedir (Ahmad, 1985: 293). Nitekim İttihatçıların II. Meşrutiyet’in ilk yıllarında Osmanlı Devleti’nin Almanya’dan uzaklaşp İngiltere’ye yanaşmak için gösterdiği çabanın iki sebebi vardır. Birincisi II. Abdülhamid’in şahsına duyulan tepki ve nefret sebebiyle Almanya’ya soğuk bakılmasıdır. İkincisi ve daha önemlisi ise Meşrutiyetçilerin İngiltere’yi parlamenter sistemin beşiği olarak görmeleridir. Aynı zamanda bu dönem Osmanlı Devleti’nin İngiltere etkisine girdiğinin fazlaca hissedildiği yıllardır.

Diğer taraftan İngiltere’nin başını çektiği sömürgeci blok içinde yer alan Fransa, İtalya ve Rusya’nın Osmanlı Devleti’nin toprakları üzerindeki emelleri de ittifak arayışlarının seyrini belirleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Esasen ittifak yapılan Almanya’nın da Osmanlı Devleti üzerinde sömürgeci arzuları vardı. Ancak İtilaf devletlerinin Almanya’yı dışlaması, özellikle de İngiltere ile rekabet halinde olması onu Osmanlı Devleti’nin yanına itmişti (Ülman, 1985: 284).

İngiltere bir taraftan Orta Doğu enerji kaynaklarını ele geçirmek, diğer taraftan da Doğu’da işgal ettiği sömürgeleriyle (Hindistan) kısa ve güvenli bir deniz yolu kullanabilmek için Filistin bölgesini ve Süveyş Kanalı’nı kontrol edebilmek istiyordu. Osmanlı Devleti’ne yakın görünmek suretiyle daha 1878’de (4 Haziran 1878) Rusya’ya karşı destek veriyor görünmesi ve doğu-batı deniz yolları geçişinde önem arz etmesi, günümüzde de halen Ortadoğu’daki gelişmelere müdahalede en uygun bir uçak gemisi niteliğindeki Kıbrıs adasını (İnaç ve Güner, 2006:142) devralması, esasen onun

Osmanlı Devleti topraklarını ele geçirme, ya da kendisine bağımlı küçük devletçikler kurdurma planlarının başlangıcıydı. Bu cümleden olarak Ermenileri kullanmaları ve esasen Şark Meselesi'nin bir bölümünü oluşturan Ermeni Sorunu sömürgeci batılı devletler ile Rusya'nın Osmanlı Devleti topraklarını kendi aralarında paylaşmak için doğuda yarattıkları bir sorundan başka bir şey değildir (Bostancı, 2014: 11-12; Aydın, 2003: 30; Burak, 2000: 32-33; *Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 53-54).

Fransa Yakın Doğu'daki çıkarlarını güçlendirmek ve Kuzey Afrika sahili boyunca Akdeniz'de ilerleyip, Suriye ve güney Doğu Anadolu bölgesini ele geçirmek arzusunda idi.

Rusya'nın istediği ise sıcak denizlere inebilmek, bu sebeple başkent İstanbul'u, boğazları ve Anadolu'nun Doğusunu Suriye'ye kadar ele geçirmektir. Çar Deli Petro'dan itibaren Rusya'nın en büyük hayali buydu. 24 Kasım 1914'te şöyle diyordu Çar:

“Her zaman üzerinde düşündüğüm iki sonuç var: birincisi Türklerin Avrupa'dan atılması gerektiği; ikincisi ise, İstanbul'un ileride uluslararası bir rejimle tarafsızlaştırılmasıdır... Midye-Enez hattına kadar Batı Trakya Bulgaristan'a verilmelidir. Bu hattın Boğazlar'ın kıyılarına kadar olan bölge, İstanbul ve yakın çevresi dışarıda tutulmak koşuluyla, Rusya'ya bırakılmalıdır (Sander, 2012: 307).”

Osmanlı Devleti'nin İttifak yapmak zorunda kaldığı Almanya da özellikle İngiltere ile rekabet edebilmek için Osmanlı'nın (Orta Doğu'nun) kaynakları ile ilgiliydi. Tabi buna Balkanlardaki menfaatleri de ilave edilmelidir (Adıbelli, 2016: 113; Burak, 2000: 2; Bostancı, 2014: 11-12).

İngiltere Birinci Dünya Savaşı yıllarında Almanya'dan çekindiği ve Rusya'nın da Anadolu'ya inmesini istemediği için Fransa ile 9-16 Mayıs 1916'da Petersburg'da Sykes-Picot gizli anlaşmasını imzalayarak Musul, Maraş, Urfa, Antep ve Suriye'nin bir kısmını Fransa'ya bıraktı. Kendisi de Bağdat ve Mezopotamya'yı aldı (Burak, 2000: 2-3).

İngiltere'nin amacı sömürge yollarının kendi kontrolünde olmasıydı. Ancak Rusya'da Bolşevik İhtilali'nin çıkması ve Almanya'nın da yenilmesi İngiltere'nin lehine gelişen olaylar oldu. Artık onun amacı parçalanmış Osmanlı Devleti'nden aslan payını koparmaktı. İşte Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki dış politikasını anlayabilmek için bu kısa ve özet olarak verilen bilgiler ve gelişmeler büyük önem taşımaktadır düşüncesindeyiz. Buna göre, İtilaf Devletleri içinde İngiltere'nin başat rol oynadığını ve Osmanlı Devleti'nin dış politikasının esasını daha çok dönemin “üzerinde güneş batmayan ülkesi” İngiltere eksenli olması gerektiğini dikkatlerden kaçırmamak gerekmektedir. Buna karşı Osmanlı Devleti'nin İslam Dünyası'nda Cihad-ı Ekber ilan etmesi de kendine özgü dış politikası olarak yorumlanmalıdır.

3. Osmanlı Devleti'nin İttifak Girişimleri

İnsanlık tarihinin maddi ve manevi yıkımlara yol açan kitlesel ilk büyük savaşı ve imparatorlukların yerine ulus devletlerin çıkmasına sebep olan bu savaşa Osmanlı Devleti girmek istememiştir. Bunun için de pek çok ittifak girişiminde bulunmuştur.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin 1908'den sonraki dış siyasetinin, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü güvence altına almak ve dönemin sömürgeci güçlü devletlerine karşı bağımsızlığını devam ettirebilmek üzerine olduğu söylenebilir (Ahmad, 1985: 293).

Osmanlı Devleti'nin ittifak arayışları öncelikle ve sırasıyla İngiltere, Fransa, Rusya ve nihayet Almanya ile olmuştur. Bu arada Bulgaristan ve Yunanistan ile de ittifak denemeleri yapılmıştır.

Osmanlı Devleti ilk ittifak teklifini İngiltere'ye sundu. Bunun sebebi Trablusgarb savaşının devam ettiği günlerde Rusya'nın bunu bahane ederek boğazlardan gemilerini geçirmek istemesidir. Eski Maliye Bakanı Cavit Bey, 21 Ekim 1911'de İngiliz Bahriye Nazırı olan Churchill'e bir mektup yazarak ittifak teklifinde bulunmuştur. Ancak bu teklif reddedilmiştir (Burak, 2000: 40; Kaşığığun, 2009: 320). Osmanlı Devleti Doğu Anadolu vilayetleri için yapmayı düşündüğü ıslahlata karşı Rusya'nın baskıları gerekçesiyle 12 Haziran 1913'te Londra'da bulunan büyükelçisi Tefik Paşa vasıtasıyla İngiltere'ye (Dışişleri Bakanlığı'na) ikinci defa ittifak teklif etmiş, bu teklif de geri çevrilmiştir (Burak, 2000: 40-41; Kaşığığun, 2009: 320). Yani Osmanlı Devleti'nin İngiltere ile ittifak istemesi daha çok Rusya'nın tehdit unsuru olmasındandır.

Fransa'ya yapılan ittifak teklifi Cemal Paşa'nın kendi anılarında bahsettiği üzere yine Doğu Anadolu'daki Rus baskısını kırmak ve Fransa'dan maddi destek ve yardım almak amacıyla yapılmıştır. Cemal Paşa'nın Paris'te Hariciye Nezareti Siyasi İşler Müdürü Margarie'ye yaptığı teklif, müttefiklerinin olumsuz bakmaları sebebiyle reddedilmiştir (*Halil Menteşe'nin Anıları*, 1986: 184-187; Ahmad, 1985: 298-299; Burak, 2000: 42; Kaşığığun, 2009: 321).

Rusya ile ittifak konusu Osmanlı Devleti için olmayacak bir şeydi. Çünkü gerek İngiltere ve gerekse Fransa ile ittifak girişimlerinin başat gerekçesi Rus tehdidiydi. Ancak “denize düşen yılanı sarılır” misali Dâhiliye Nazırı Talat Bey, Rus Çarı II. Nikola ile 10 Mayıs 1914'te Kırım Livadya'da buluştuğunda, Rus Dışişleri Bakanı Sazanof vasıtasıyla ittifak teklifinde bulunmuştur. Ancak Rusya bu teklifi İngiltere ve Fransa'nın onayı olmadan kabul edemeyeceklerini söyleyerek reddetmiştir. Talat Bey niyetlerinin barış ve dostluk olduğunu ve mümkün olan en samimi yaklaşım içinde bir

anlaşma umut ettiğini ifade edince, Çar II. Nikola da Osmanlı Devleti'nin Almanya'ya duyduğu yakınlık ve bağımlılıktan rahatsız olduklarını, bu durumu kabul etmelerinin mümkün olmadığını söylemiştir (Ahmad, 1985: 298; Burak, 2000: 38-40; Kaşığıuşun, 2009: 321; Uzman, 2008: 391-400).

Buna karşılık Talat Bey; *“Osmanlı Hükümeti Almanya'dan teknik yardım almak zorundadır, ama hiçbir siyasi taviz vermemek konusunda da karardır. Ne var ki bu ilişkiyi başarıyla yürütebilmesi için Rusya'nın dostluğuna güvenmesi hayati önem taşımaktadır”* şeklindeki sözleriyle hem ikna etmeye çalışmış ve hem de Rusya'nın da Osmanlı'nın dostluğuna ihtiyacı olduğu vurgusunu yapmıştır. Bunun üzerine Dışişleri Bakanı Sazanov müttefikleri İngiltere ve Fransa'nın onayı olmadan Rusya olarak Osmanlı Devleti ile herhangi bir anlaşma yapmayacaklarına dair şunları söylemiştir: *“Rusya'nın Türkiye ile ilgili siyaseti İngiltere ve Fransa ile varılan anlaşma çerçevesinde oluşmuştur, bu iki müttefikin onayı olmadan Rusya'nın Türkiye ile teke tek bir anlaşmaya varması mümkün değildir.”* (Ahmad, 1985: 298). Esasen bu cevap hasta adamın mirasına kendilerinin de talip olduğu anlamına gelmektedir.

Hüseyin Cahit Yalçın itilaf devletlerinin bu tavırlarını şöyle yorumlamaktadır; *“Hiçbir Avrupa devleti Osmanlı İmparatorluğu'nu kendisine müttefik diye kabul edemezdi. Çünkü onun yaşaması değil, parçalanması ve ortadan kalkması mathup idi.”* (Kaşığıuşun, 2009: 321)

Gelinen nokta Osmanlı Devleti'ni zorunlu olarak Almanya ile ittifaka itmekteydi. Almanya ile ittifak yapılmadan önce, Bulgaristan ve Yunanistan ile de ittifak girişimleri olmuştur.

29 Eylül 1913'te Osmanlı Devleti'nin Bulgaristan ile yaptığı Barış Antlaşması'nın hemen sonrasında ittifak görüşmeleri başlamış ve 28 Haziran 1914'te Avusturya Veliht Prensi'nin öldürülmesine kadar bu görüşmeler devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nin bu teşebbüsünün amacı Balkanlarda büyüyen Sırp ve Yunan sorunlarına karşı, bir Balkan ülkesi olarak tanıdığı Bulgaristan'ı yanına çekmekti. Ayrıca bu anlaşmaya Romanya'yı da dâhil ederek ittifak güçlendirilebilirdi. Osmanlı Devleti'nin bu ittifak girişimi, Avusturya'nın istemesine rağmen, Almanya'nın böyle bir ittifaka karşı çıkması ve Almanya ile Avusturya arasındaki görüş farklılığı sebebiyle gerçekleşmemiştir. Balkan ittifakları konusunda Almanya'nın tezi bölgede Slav olmayan Romanya, Yunanistan ve Osmanlı Devleti'nden oluşmalıydı. Avusturya ise Sırbistan ve Bulgaristan'da bulunan Balkan Slavlarını birbiriyle mesafeli hale getirmek için Bulgaristan'ı kendisinin ve Osmanlı Devleti'nin yanında müttefik olarak görmek istiyordu (Burak, 2000: 41).

Yunanistan ile ittifak yapma girişimi Almanya'nın 1914 Nisan ayında Osmanlı Devleti'ne yaptığı teklif sonucu gündeme gelmiştir. Osmanlı Devleti bu teklife sıcak bakmamakla birlikte, Sait

Halim Paşa ve Venizelos Brüksel’de bir araya gelerek görüşmüşlere başlamışlar, ancak savaşın başlamasıyla bu görüşmeler sonuçsuz kalmıştır (Burak, 2000: 41-42).

4. Almanya ile İttifak ve Savaşa Giriş

Almanya ile yapılan ittifaka gelince; Osmanlı Devleti savaşın yaklaşmasıyla yalnızlıktan kurtulmak için sonuçsuz kalan ittifak girişimlerinden sonra zorunlu olarak Almanya’ya yanaştı. Esasen başlangıçta Almanya da bu ittifakı istemiyordu. Ancak itilaf devletlerinin açıkça Osmanlı Devleti’ne ve Almanya’ya cephe almaları karşısında başkaca çıkar yol da kalmamıştı. Ayrıca 28 Temmuz 1914’de Arşidük Ferdinand’ın bir suikast sonucu öldürülmesi neticesinde Almanya için şartlar değişmişti. Alman Devleti İstanbul’daki temsilcisi Baron Hans von Wangenheim’a ittifak müzakerelerine başlaması talimatını verdi (Ahmad, 1985: 299; Shaw, 2014: 7). Almanya Osmanlı Devleti’nin asker ve toprak gücünden faydalanmak istemiştir. Çünkü Osmanlı üzerinden açılan her cephe Almanya’yı rahatlatacaktır, nitekim de öyle olmuştur. Almanya bu yüzden de Osmanlı Devleti ile ittifaka sıcak bakmaya başlamış ve istemiştir. Yani bir nevi zorunlu birliktelik olmuştur.

Osmanlı Devleti’nin batılı devletler tarafından bu kadar dışlanıyor olması, Osmanlı Devleti’nin de ısrarla batılı devletlerle ittifak arayışına girmesi Osmanlı Siyaset Geleneği ile ilgili olmalıdır. Çünkü “Osmanlı Devleti tarihsel olarak Batı Medeniyet havzası ile komşu olmasına ve çok çeşitli boyutlarda ve derinlikli ilişkiler geliştirmesine rağmen farklı bir medeniyet havzasından ve dolayısıyla farklı bir siyaset düşüncesi geleneğinden de beslenmiştir.” (Buçukcu, 2012: 7)

İtilaf Devletleri’nin çıkarlarının Osmanlı Devleti ile çatışıyor olması pek çok olumsuzluğu beraberinde getirmekteydi. Nitekim Osmanlı Devleti’nin sömürgeci devletlerin yolu üzerinde olması, bunun yanı sıra yer altı zenginliklerine sahip olması, bu devletleri Osmanlı aleyhine paylaşım planlarına itmekteydi. Bu durumda Osmanlı Devleti için iki seçenek ortaya çıkıyordu. Birincisi tarafsız kalmaktı. Fakat bu Osmanlı Devleti topraklarında gözü olan sömürgeci devletler karşısında zayıf kalarak kaybetmekti. İkincisi ise Almanya ile ittifak kurmaktı ki İttihat ve Terakki mensuplarının önemli isimleri, Harbiye Nazırı Enver Paşa, Sadrazam Said Halim Paşa, Dâhiliye Nazırı Talat Paşa ve Meclis Başkanı Halil Bey gibi, bu birlikteliği istiyordu. Üstelik böyle bir ittifak İttihatçılara göre, Osmanlı Devleti’nin sadece mevcut durumunu korumakla kalmayacak, Balkanlarda kaybettikleri toprakları ve prestijlerini de kazanmalarına vesile olacaktı. Yine kuzeyden gelecek Rus tehdidine karşı bir perde, Düyûn-u Umumiye İdaresini ve kapitülasyonları kaldırmak için de katkısı olacaktı (İmamoğlu, 2016: 122-123).

Bu arada Osmanlı devleti seferberlik ilan etmiş ve ardından 4 Ağustos 1914’te, 45 yaşına kadar olan her Osmanlı vatandaşının askerlik hizmeti ile yükümlü olduğuna dair geçici bir kanun

yayınlamıştır (Kaşığıuğun, 2009: 328), (EK: 1). Bu arada seferberliğin ilan edilmesiyle birlikte Ordunun başına Alman subayların getirileceği haberleri çıkmış, fakat bu haberler, henüz Fransa ve Rusya ile görüşmeler kopmadığı için, olumsuz bir etki yaratmaması için inkâr edilmiştir (*Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 37-38). Diğer taraftan seferberlik ilanıyla birlikte ülkedeki tüm haberleşme ve basının sansür yetkisinin Harbiye Nezâreti'nin emrine verildiği ve değişik yerlerde sansür merkezleri kurulacağı da ilan edilmiştir (*Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 37-38).

Meclis-i Mebusan'ın başkanı Halil Bey itilaf devletlerinin yanında yer alma tekliflerinin reddedilmesi sonrasında Rus tehdidine karşı Almanya ile ittifak yapılmasını, Bahriye Nazırı Cemal Paşa da savaşın olumsuz etkilerinden korunmak ve Osmanlı Devleti'ni yalnızlıktan kurtaracak Almanya ittifakını olumlu bulduğunu ifade etmekteydi. Diğer taraftan Dâhiliye Nâzırı Talat Bey de Osmanlı Devleti'nin varlığını koruyabilmesi için kendilerinden ilim ve sanat bakımından ileri gördüğü bir Avrupa ülkesi olan Almanya ile ittifak etmesini gerekli addediyor ve ancak böyle bir ittifakla devleti her türlü tehlikeden koruyabileceklerini savunuyordu. Talat Paşa'ya göre, Osmanlı Devleti'nin varlığını koruma ve geliştirme ihtiyacı, ülkenin her açıdan kalkındırılması gerekliliği ve diğer devletlerin olumsuz yaklaşımları Almanya ile ittifakı gerekli kılıyordu. Enver Paşa da benzer görüşlere sahip olup, Almanya'nın Osmanlı Devleti için en az tehlikeli Avrupa ülkesi olduğunu söylüyordu (*Halil Mentese'nin Anıları*, 1986: 187-188; Burak, 2000: 42-43; Kaşığıuğun, 2009: 323-324). Diğer taraftan İttihatçılar, Osmanlı Devleti'nin mali açıdan içinde bulunduğu bunalımın da İngiltere ve onunla birlikte olanlar için kaçırılmayacak bir fırsat olarak görüldüğünü anlamışlardı. Esasen Almanya'nın da müttefik olarak aynı sömürge duygularıyla hareket edeceğini biliyorlardı. Osmanlı Devleti için ise bu iki şerden ehven olanı, yani Almanya'yı tercih etmekten başka bir çare kalmamıştı. İşte İttihatçıları Almanlara bağlayan, dış siyasette Alman eksenine kaymalarına sebep olan en önemli gelişme belki de bu borçlar ve bu vesile ile İngiltere'nin takındığı olumsuz tavidir (Ahmad, 1985: 301; Ünal, 2002: 212-227). Bütün bunların yanı sıra Türklerin çoğunluğu "Alman hayranıydı ve savaş onların kazanmasını istiyorlardı. Almanya'nın savaş kazanmasında, Türkler Rusya'nın kaybedişini görüyorlardı. Türkler savaşa girerlerse onların katkılarıyla Rus İmparatorluğu'nu devireceklerine inanıyorlardı. Savaşa girmelerinin en önemli sebepleri de buydu. En önemli sebep diyorum çünkü savaş başladıktan sonra orduların durumu iyiyken Türkler büyüme hayalleri kuruyordu. Bu kadar büyüme hayalini en büyük sultanları bile kurmamıştı. Savaştan sonra, iki kıtada sadece iki tane devletin bulunacağını düşünüyorlardı. Avrupa Almanya'ya, Asya kıtası ise Türkiye'ye kalacaktı." (*Sıradışı Bir İttihatçı Besarya Efendi*, 2019: 194).

Nihayet bu siyasetin devleti selamete çıkaracağı kabul edilerek Sultan V. Mehmet Reşat'tan ittifak izni alındı. 25 Temmuz 1914 tarihli Almanya ile ittifak yolunu açan belgede; "Rusya

Devleti'nin muhtemel saldırısına karşı Almanya ile savunma ittifakı yapmaya Sadrazam ve Hariciye Nâzırı Mehmet Sait Paşa mezundur (25 Temmuz 1914) Mehmet Reşat" (Burak, 2000: 43) denilerek Almanya ile savunma amaçlı ittifak yapılmasının önü açılmış oldu.

Padişah'ın ittifak izni vermesini müteakip Almanya ile 2 Ağustos 1914 tarihinde yapılan savunma ittifakı aşağıdaki gibidir:

“İstanbul, 2 Ağustos 1914

Majesteleri Osmanlı Sultanı ve Majesteleri Alman İmparatoru, Prusya Kralı, Türk ve Alman İmparatorlukları arasında bir savunma ittifakı teşkil edilmesini kararlaştırmışlardır. Bu maksatla Majesteleri Osmanlı Sultanı, Sadrazam ve Dışişleri Bakanı Altesleri Prens Said Halim Paşa'yı, Majesteleri Alman İmparatoru, Prusya Kralı da Sultan nezdindeki elçisi Ekselans Wangenheim Baronu'nu tam yetkili olarak tayin etmişlerdir. Bu yetkililer, yasal delegasyonlarıyla görüştüktan sonra aşağıdaki hususlarda mutabakata varmışlardır:

1. Bu iki güç, hâlihazırda Avusturya-Macaristan ve Sırbistan arasındaki çatışmada, kat'i bir tarafsızlık izlemeye karar vermişlerdir.

2. Rusya, etkin askeri müdahalelerde bulunur ve bu durum Almanya için Avusturya-Macaristan'la ittifak nedeni (Causus Foederis) oluşturursa, bu ittifak nedeni Türkiye için de geçerli olacaktır.

3. Harp durumunda, Alman Askeri Heyeti Türkiye'nin emrine verilecektir. Öte yandan Türkiye, Ekselansları Harbiye Nazırı ve Ekselansları Askeri Heyet Başkanı'nın birlikte vardıkları antlaşmaya uygun olarak, yukarıda sözü edilen Askeri Heyet'e Ordunun (Türk Ordusu) genel yönetimi konusunda gerçek bir etkinlik sağlayacaktır.

4. Almanya, Osmanlı arazisi Rusya tarafından tehdit altına düştüğü takdirde icap ederse Osmanlı topraklarını silahlı olarak muhafazayı taahhüt eder.

5. Her iki imparatorluğu da hâlihazırdaki anlaşmazlıklardan doğabilecek uluslararası çatışmalarda korumak amacıyla yapılan bu anlaşma, yukarıda adı geçen yetkililerce imzalanmasını müteakiben yürürlüğe girecek ve karşılıklı vecibelerle 31 Aralık 1918'e kadar yürürlükte kalacaktır.

6. Bu antlaşma, yukarıda belirlenen tarihten altı ay öncesine kadar taraflardan biri tarafından iptal edilmezse, beş yıllık yeni bir dönem daha yürürlükte kalacaktır.

7. Bu belge, Majesteleri Osmanlı Sultanı ve Majesteleri Almanya İmparatoru, Prusya Kralı tarafından tasdik edilecek ve tasdiknameler imza tarihinden itibaren bir ay zarfında karşılıklı teati edilecektir.

8. Bu antlaşma gizli kalacak ve ancak iki yüksek tarafın muvafakati ile kamuoyuna açıklanabilecektir. Buna istinaden iki yetkili bu antlaşmayı imzalamış ve karşılıklarına mühürlerini koymuşlardır.

Mühür İmza Said Halim

Mühür İmza Wangenheim” (Yılmaz, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/803/10245.pdf> Erişim: 10.03.2018; Sander, 2012: 284-286; Burak, 2000: 44-45; Kaşığıuşun, 2009: 326-327).

Bu anlaşma başlangıçta gizli tutulmuştu. Sadrazam Sait Halim Paşa, Enver Paşa, Talat Paşa, Meclis-i Mebusan Başkanı Halil Paşa dışında bu anlaşmayı bilen kimse yoktu.

Diğer taraftan bu anlaşmanın sıkıntı doğuran bir başka tarafı da imza tarihidir. Anlaşma 2 Ağustos 1914 tarihinde imzalanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'na girmek istemeyen ve tarafsız kalmak isteyen Osmanlı Devleti bu anlaşmayı imzaladığında Almanya bir gün önce Rusya'ya savaş ilan etmiş bulunuyordu. Yani Almanya 1 Ağustos'ta Rusya cephesini açmıştı. Bu konuda Sadrazam Sait Halim Paşa, anlaşmanın Almanya'nın Rusya'ya savaş ilanını bilerek yapıldığı şeklindeki sözleriyle; “Evet efendim. Antlaşma harp vaktinde oldu. Müzakerelerin esası daha eskidir. Harp ilanını ise Ağustos'un ya birinci veya ikinci günü haber aldık. Binaenaleyh zannedildiği gibi bu ittifak bizi muharebeye sevk etmek için yapılmış değildir” (Burak, 2000: 44) diyerek Almanya'yı temize çıkarmış, Osmanlı Devleti'ni de savaşın içine atmıştır. 2 Ağustos 1914'te atılan imzanın savaşa girmek anlamına geldiğini bilen Osmanlı Devleti 3 Ağustos 1914'te basına Ordu hakkında yayın yasağı getirmiştir (*Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 26-27), (EK: 2).

Bu anlaşmaya rağmen İttihatçılar savaşa girildiğinde, sonuç ister galibiyet olsun ister mağlubiyet olsun, neticede Osmanlı Devleti topraklarının batılı emperyalist güçler tarafından paylaşılacağını biliyorlardı. Onların çabası Almanya ittifakı ile ülkelerini biraz olsun soluklandırma ve zaman kazanma idi. Nitekim Halil Mentеше bu durumu “*Balkan harbinden çok zayıflamış olarak çıkmıştık. Bu hal yalnız kendimize dayanmak ümidini kesretmişti. Ve yalnız kalmanın ne feci akıbetler doğurabileceğini harbin felaketli neticeleri gözlerimizin önüne sermişti. Binaenaleyh harici teminat aramak, hiç olmazsa bünye-i devleti yeniden kuvvetlendirmek için zaman kazanmak lazımdı. Almanya'dan o kadar ümidimiz yoktu. Memleketimizle alakasını sırf iktisadi buluyor, Rus istilasından bizi korumak için zamanında ordularını kullanacak*

kadar bizimle alakadar görmüyorduk. İngiltere ve Fransa ile ittifakın mümkün olmasa da Rusya'nın suikastını tadil ile bize vakit kazandırabileceklerini düşünüyorduk. Onlara yakınlaşma siyasetine karar verdik” şeklindeki sözleriyle dile getirmektedir (Halil Mentşe'nin Anıları, 1986: 182). Çünkü ittihatçılar çok iyi biliyorlardı ki, Osmanlı Devleti'nin paylaşılması zaten planlanmıştı. Feroz Ahmad bu konuda, İttihatçıların Avrupa'nın iki güç grubu arasında tarafsız kalamayacakları tezini hatırlatarak, onların psikolojisinin ve tabii ki icraatlarına yansıyan dış politikalarının; tek başlarına ayakta kalmalarının mümkün olmadığına kendilerini inandırmaları ve tarafsız kalırlarsa, bu devletlerin her an kendi aralarında yeni bir anlaşmaya varıp, Türkiye'nin topraklarını birbirlerine hediye edecekleri korkusu içinde olduklarını ifade eder (Ahmad, 1985: 299-300). Nitekim Haziran 1908'de İngiltere ve Rusya Reval Buluşması'nda paylaşımı masaya yatırmışlardı (Savaş, 1998: 4). Yine 31 Mart ve Girit vakalarında İngilizlerin doğrudan ya da dolaylı olarak müdahil olmaları, özellikle Girit olaylarında Yunanlılara destek vermeleri Osmanlı Devleti'nin paylaşılması konusunda açıktan mesaj anlamına gelmekteydi. Yapılan pazarlıklar da ittihatçılar tarafından bilinmekteydi. Burada “ehemmin mühimme tercihi” kuralı gereği, İngiltere'ye göre Osmanlı Devleti'ne daha az tehlikeli olduğu varsayılan ve tabii ki İtilaf Devletleri tarafından dışlanan Almanya ile ittifak tercih edilmek zorunlu hale gelmişti. Bu durum Almanya için de böyleydi (Sander, 2012: 266; Kaşığıuşun, 2009: 321).

Osmanlı Devleti'nin yönetiminde bulunan İttihat ve Terakki Fırkası mensupları kendi içlerinde farklı düşüncelere de sahiptiler. Örneğin, Enver Paşa ve beraberindekiler İttifak Devletleri, dolayısıyla Almanya ile birlikte olmayı bir zorunluluk olarak savunurken, Maliye Nazırı Cavit Bey, Posta Nazırı Oskan Efendi ve yandaşları her ne pahasına olursa olsun İtilaf Devletleri ile birlik olmaktan yanaydılar (Kaşığıuşun, 2009: 322). Hatta savaşa karşı tutumuyla bilinen Maliye Nazırı Cavit Bey'in Enver Paşa ve beraberindekilerin İttifak devletleriyle bir olmaları ve Almanya ile ittifak antlaşmasının kendisine haber verilmemesi sebebiyle Bakanlıktan istifa ettiği de görülmektedir (P. Tuncer, 2006: 8).

İttihat ve Terakki'nin önde gelen isimleri Trablusgarp ve Balkan savaşlarında İtilaf Devletlerine kaybettiklerinin bilincindeydi. Buna rağmen onlarla birlik olmayı da denemişler fakat sonuç alamamışlardı. Bu yaşananlardan sonra İtilaf Devletleri ile birlik olmak Osmanlı Devleti'ne daha büyük zararlar verebilirdi. Hâlbuki Almanya ile ittifak Balkanlarda kaybedilen yerleri geri almak, kapitülasyonlardan, Düyun-u Umumiye'den ve Rus saldırılarından kurtulmak şansını verebilirdi (Kaşığıuşun, 2009: 322-323). Dış politikada Almanya ile ittifaka bu şartlarda girildiği muhakkaktır.

Diğer taraftan Almanya ile yapılan anlaşmanın ikinci maddesine göre casus feoderis, yani antlaşma sebebi gereğince her iki taraf da kendisine vaki olacak bir saldırıda ortak hareket etme

konusu değerlendirildiğinde Osmanlı Devleti anlaşmaya imza koyduğu an savaşa girmiş oluyordu. Çünkü yukarıda da ifade edildiği üzere Almanya 1 Ağustos'ta Rusya'ya savaş ilan etmişti. Yani Osmanlı Devleti 2 Ağustos'ta savaşa girmiş oluyordu (Sabis, 1991: 121-122).

Osmanlı Devleti oldukça zor şartlar altında savaşa girmiştir. Yaşanan Trablusgarp ve Balkan yenilgileri yeni bir savaşa girmek için yönetimde bulunanları düşündürmekteydi. Ancak gerek gelişen şartlar ve gerekse kaybedilen toprakların yeniden alınması ümidi savaşa girme isteğinin daha baskın olması sonucunu doğurmuştur.

Esasen Osmanlı Devleti Avrupa'da başlayan savaşa, Almanya ile müttefik olmasına rağmen, dâhil olmamak için direnmiş, 4 Ağustos'ta savaşa girmeyeceğini ve tarafsız kalacağını da ilan etmiştir (*Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 30-31), **(EK: 3)**. Osmanlı Devleti'nin amacı Avrupa devletlerini oyalamak ve denge politikası ile durumu idare etmektir. Çünkü İttihatçılar iyi biliyordu ki Almanya ittifak yoluyla, İngiltere ve müttefikleri de parçalamak yoluyla Osmanlı Devleti'nden kendi çıkarları doğrultusunda bir şeyler elde etmenin peşindeydiler (Shaw, 2014: 75; Karal, 1996: 382). Almanya Bağdat Demiryolu ihalesini alarak, İngiltere Kıbrıs ve Mısır'a el koyarak, Rusya da boğazlara göz dikerek kendi çıkarlarını ve emellerini tahakkuk ettirmenin peşindeydiler (Sander, 2012: 263-264, 301-302; Burak, 2000: 50).

Bu dönemde Osmanlı Devleti'nde iktidarda bulunan İttihat ve Terakki Cemiyeti Almanlarla birlikte olmayı isterken, muhalefetteki Hürriyet ve İtilaf Cemiyeti de İngilizlerle birlikte olmayı istiyordu. Aralarındaki görüş ayrılığı ve birbirlerine olan davranışları da iki yabancı ve düşman devlet davranışından farksızdı.

İktidardaki İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin bu konudaki dış politikasının, tam bağımsızlık için üç ana fikir üzerine kurulduğu söylenebilir. Bunlar;

1. Her çeşit kapitülasyonun kaldırılması,
2. İngiltere, Almanya, Fransa, Rusya gibi yabancı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmalarının önlenmesi,
3. Ordu, eğitim, adalet vb yönetimde köklü reformlar yapılarak devlette yeni bir düzen ve yapılanmayı gerçekleştirmek (Burak, 2000: 51).

Dış politika anlayışını Almanya'nın yenilmezliği üzerine kuran Enver Paşa ve İttihatçılara göre, savaşta yer almak ve zafer kazanmak, sadece Balkan Savaşları'nın lekesini silmeyecek, sadece Osmanlı Devleti'ni kurtarmayacak, aynı zamanda İslâm Dünyasını da selamete çıkaracaktır (Kaşyüğun, 2009: 330). Böylece bu tercihle Osmanlı devleti dış politikada Birinci Dünya Savaşı öncesinde takip ettiği denge politikasını bırakmış, yerine Almanya ve müttefiklerinin yanında olan dış

politikayı benimsemiştir. Savaş sonrası Gazi Mustafa Kemal Paşa bu hususa değinirken, dış politikada ne denge ve ne de taraf olma değil, milletin kendi öz gücüne dayanması gerektiği gerçeğini ifade etmiştir (Kürkcüoğlu, 1980: 318-320). Esasen savaş mühimmat ve malzemelerinin, parasal yardımın ve nihayet komuta kademesindeki subay eksikliğinin Almanlardan karşılanması, bir başka devlete, yani Almanya'ya bu kadar bağımlı hale gelmesi, milli savaş planlarının bile Almanlarla birlikte yapılması Osmanlı Devleti için dış politika, istiklal ve istikbaldeki durumunun vahametini göstermekteydi (Sander, 2012: 300).

Osmanlı Devleti'nin 4 Ağustos'ta tarafsız kalacağını açıklamasının ardından İngiltere 5 Ağustos'ta Almanya'ya savaş açtığını duyurdu. Almanya ile 2 Ağustos'ta ittifak anlaşması imzalayan Osmanlı Devleti'nin, Trablusgarp Savaşı sırasında 1911 yılında ısmarladığı, yapımı tamamlanan zırhlılarımızı teslim etmeyeceğini, Sultan Osman-ı Evvel gemimize "Agincourt", Reşadiye gemimize de "Erin" adını verdiklerini açıkladı. Ruslar da bu gemilerin Osmanlı Devleti'ne teslim edilmesini istemediklerini İngiltere'ye bildirmişlerdi (Bayur, 1991: 73; Karal, 1996: 384; Sander, 2012: 289-290; Burak, 2000: 53; Çapraz, 2015: 1190; Shaw, 2014: 545; *Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 33), (EK: 4). Hâlbuki bu gemileri almak için İngiltere'ye denizciler gönderilmişti. Halktan toplanan paralarla tam 7 milyon altın liraya mal olan gemilerin teslim edilmemesi, İngiltere-Osmanlı Devleti ilişkilerini de iyice germiştir (Burak, 2000: 53). Üstelik İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi Sir Mallet bu gemilerin Alman ittifakı içinde kullanılması durumunda düşman gemileri olarak görüleceğini ifade etmiştir (Burak, 2000: 53). Bu arada iki Alman gemisi Goeben ve Breslau Akdeniz'de Kuzey Afrika'da bulunan Fransız üslerini 3 Ağustos günü bombalamış ve kendilerini takip eden İngiliz savaş gemilerinden kaçarak Çanakkale Boğazına girmiştir. Boğazı geçerek 10 Ağustos'ta İstanbul önlerinde demirlemiştir. Bu gemilere, henüz tarafsız olduğunu ilan eden Osmanlı Devleti'nin uluslararası hukuk kurallarına göre el koyması ve silahlardan arındırması, sonra da güvenli bir limana çekmesi ya da onların kendi karasularını terk etmesini istemesi gerekmekteydi. Fakat Osmanlı Devleti bunları yapmadı ve 16 Ağustos 1914'te iki gemiyi 5 milyon altına satın aldığını, Goeben'e "Yavuz", Breslau'ya da "Midilli" adını verdiğini duyurdu. İşte bu gelişme de Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinde etken olan unsurlardan biri olmuştur (Armaoğlu, 1986: 108-110; Ahmad, 1985: 300; Kaşiyuğun, 2009: 331-332; Kış, 2017: 63-86; *Osmanlı Arşivlerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 41-42), (EK: 5). Hâlbuki Sadrazam Said Halim Paşa, İtilaf Devletleri'ni baskısı üzerine bu iki geminin Osmanlı Devleti sularına girmesi durumunda batırılacağına dair söz vermişti. Bu bilgileri hatıratında aktaran Besarya Efendi sözlerine şöyle devam etmektedir; "Bu insanın dürüst olduğundan ve söylediği sözlerle yalan söylemediğinden eminim. Diğer devletlerin tek suçu Said Halim'in sözlerine inanmalarıydı. Bu adam sadece bir kuklaydı." (*Sıradışı Bir İttihatçı Besarya Efendi*, 2019: 195). Besarya Efendi iki Alman gemisinin Türk isimleri alması ve Rus sahillerini

vurmasının suçunun Alman Amiral Souchon'a ihale edildiğini, Enver, Talat ve Cemal paşaların da bu saldırıdan haberdar olmadıklarını, hatta Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesine karşı olduklarını açıkladıklarını anlatır. Neticede bu oldu bittiye karşı olan bakanlardan bazıları, Maliya Nazırı Cavid Bey, Nafia Nazırı Mahmud Paşa gibi, hükümetten istifa etmişlerdir. Sultan Mehmet Reşat'a da bu olay, Rusların boğazlara girip, Sultan'ın sarayını bombalamak istemesine karşı başarılı bir savunma yapıldığı şeklinde anlatılmıştır (*Sıradışı Bir İttihatçı Besarya Efendi*, 2019: 197-198).

Diğer taraftan Osmanlı Devleti, daha doğrusu iktidardaki İttihatçılar tarafsızlıklarını kanıtlamak ve göstermek için olsa gerek, Sadrazam Hakkı Paşa'nın zamanında Amiral Arthur Limpus komutasındaki İngiliz heyete Osmanlı Donanması'nın yeniden tanzim edilmesi görevini, General Baumann komutasındaki Fransız askeri heyetine jandarma teşkilatını ıslah etmesi görevini vermişlerdir. Kara Kuvvetleri'nin yeniden düzenlenmesi için de Almanya'dan askeri yetkililer istenmiştir (Karal, 1996: 375; Burak, 2000: 52; Sanders, 1968: 13, 15, 28; Renouvin, 2004: 292; McCarthy, 2006: 183).

İngiltere gelişen olayları bahane ederek Eylül 1914'te Çanakkale Boğazı'nı kontrol etmeye başladı. Hatta 27 Eylül'de bir Osmanlı torpidosunun boğazdan çıkışını engelleyerek geri dönmesine sebep oldu. Bunun üzerine Osmanlı Devleti de torpil döşeyerek boğazı her türlü gemi geçişine kapattı. Enver Paşa gerilen ilişkiler sonucu 5 Ekim 1914'te Amiral Wilhelm Anton Souchon'a Karadeniz'de tatbikat yapması emrini verdi. 20 Ekim'de Almanya savaşta kullanılmak üzere Osmanlı Devleti'ne 5 milyon lira borç para verdi. Bunun üzerine Enver Paşa Amiral Souchon'a harekât zamanlaması kendisine bırakılmak üzere Karadeniz'deki Rus donanmasının batırılması emrini verdi. Amaç Karadeniz'de deniz üstünlüğünü ele geçirmektir (Burak, 2000: 54).

29 Ekim'de Osmanlı Donanması ile Rus Donanması arasında çatışmalar başladı. Goeben ve Breslau Odessa ve Sivastopol gibi Rus limanlarını vurdu. Bu Osmanlı Devleti'nin fiilen savaşa girmesi anlamına gelmekteydi. Osmanlı Devleti 31 Ekim günü Rusya'ya bir nota vermiş ve Rusya sorumlu tutmasına rağmen, çatışma konusunda özür diledikten sonra, savaşta tarafsız kalmak istediklerini, bu sebepten donanmanın bir daha Karadeniz'e çıkmasına müsaade edilmeyeceği belirtilmiştir. Bu bilgilerin aynısı İngiltere ve Rusya'ya da gönderilmiş ve tarafsızlık vurgusu yapılmıştır. Yani Osmanlı Devleti bir nevi Almanların zorlaması ve oldu bittisiyle gelişen olaydan rahatsız olduğunu ve aslında tarafsız kalma kararının hala geçerli olduğunu dış dünyaya duyurmuştur (Armaoğlu, 1986: 108-110; Sander, 2012: 292-293; Burak, 2000: 55; Kaşığığun, 2009: 333; *Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 44).

Rusya ise bu notaya 1 Kasım'da cevap vermiş, çatışmanın Ruslar tarafından değil, Osmanlı Donanması tarafından çıkarıldığını, Osmanlı ile görüşmelere hazır olduğunu, ancak daha önce

Osmanlı Ordusu'nda bulunan Almanların 24 saat içinde ayrılmalarını şart koşmuştur. Bu şart kabul edilmeyince de 2 Kasım'da Çar II. Nikola Osmanlı Devleti'ne savaş açtığını ilan etmiştir. İngiltere ve Fransa da Rusya'nın müttefiki sıfatıyla 5 Kasım'da Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ettiklerini duyurdular (Burak, 2000: 55). Osmanlı Devleti de bu devletlere 12 Kasım 1914'te savaş (*Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 90-92), **(EK: 6)** ve 14 Kasım'da da Cihad-ı Mukaddes ilan etmiştir. Cihat çağrısı Fatih Camii'nde Şeyhulislâm Ürgüplü Mustafa Hayri Efendi tarafından okunmuş ve Arapça, Farsça, Hinduca ve Tatarca olarak dört dilde yayınlanmıştır. (Kaşiyuğun, 2009: 334; Ulucutsoy, 2018: 178 ve dvm; Çabuk, 2017: 103-105; *Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 92-94), **(EK: 7)**.

Buna mukabil, *Indépendance Roumaine* Gazetesi'ne yansıyan görüşlerine göre İngiltere Osmanlı Devleti'ni itham etmekten geri kalmamıştır. İngilizler, Osmanlı coğrafyasının paylaşımını hedeflememiş gibi üste çıkmıştır. Gazetede yer alan bilgilere göre İngiltere, tarafsız kalması durumunda Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğüne ve egemenlik haklarına zarar gelmeyeceğini temin ettiklerini açıklamış, Osmanlı Devleti'nin ise Almanların telkin ve tehditleri ile Rus sahillerini bombaladığını, ayrıca Mısır'a girerek tek taraflı olarak Almanların safında savaşa katıldığını, bu sebeplerle Türkiye'yi aleni düşman olarak görmek durumunda kaldıklarını ilan etmiştir (*Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 100-101), **(EK: 8)**. Osmanlı Devleti de buna karşılık vermiş ve 28 Şubat 1915'te Hind halkını İngilizlere karşı ayaklanmaya çağırmıştır (*Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 157-159), **(EK: 9)**. Yaşanan olumsuz gelişmeler içinde İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti'nin Johannesburg ve Bombay şebkelerini tutuklamalarına karşı Osmanlı Devleti de Meclis-i Vâlâ'dan misilleme kararı çıkarmış ve uygulamıştır (*Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, 2013: 163-165).

Bu arada İngiltere'nin öncülüğünde yapılan planlar gereği İtilaf Devletlerince Osmanlı Devleti topraklarının paylaşılması kararlaştırılmış, Yunanistan'ın da Batı Anadolu'ya çıkması ve ona İzmir dâhil bazı yerlerin verileceği teminat altına alınmıştır. Fakat aralarındaki farklı amaçlar sebebiyle ihtilaflar da baş göstermişti. İngiltere her ne kadar müttefik olsa da Rusların sıcak denizlere inmesini istemiyordu. Kendisi sömürge ve ticaret yolu üzerinde bulunan Kıbrıs'a daha savaşın başında el koymuştu. Esasen bu gelişme bir taraftan İngiltere'nin aslan payını almak istediğini gösterirken, diğer taraftan da İtilaf Devletleri'nin kendi aralarında paylaşım konusunda bir fikir birliği içinde olmadığını da göstermektedir. İşte bu durum Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda takip edeceği dış politikanın da ne olması gerektiği konusunda bir fikir vermektedir. Osmanlı Devleti başlangıçta İtilaf Devletleri arasındaki güç dengelerini gözeterek, onlar arasında denge politikası güderek varlığını devam ettirme yolunu tercih etmeliydi ve öyle de oldu. Çünkü denizlerdeki hâkimiyetini bırakmak istemeyen ve doğuda sömürgeleri olan İngiltere gerek Bulgaristan ve Sırbistan üzerinden, gerekse de

Anadolu üzerinden Rusların Akdeniz'e inmesini istemiyordu. Bunu kendi milli menfaatleri için tehlikeli görüyordu (Burak, 2000: 58-60). Ancak ilerleyen zaman içinde bu politikasını Almanya tarafına çevirmeye zorlanmış ve öyle de olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin savaşa girişi ve dış politikası ile ilgili olarak, farklı görüşleri Ali Kaşıyüğün şu şekilde aktarır;

-Ahmet Bedevi Kuran savaşa giriş konusunda Ruslar hakkında beslenen husumetten ve biraz da İngilizlere karşı yaratılan düşmanlığı,

-Ali İhsan Sabis Paşa Çarlık Rusya'sının aleyhimize beslediği hasmâne emellere dikkat çekerek, tarafsız kalınsa bile İtilaf Devletleri'nin ve bilhassa Rusya'nın saldırılarından kurtulmanın mümkün olmadığı,

-4. Ordu Komutanı Cemal Paşa Osmanlı Devleti'nin bu savaşa iştirak etmemesi halinde istiklalinin tam manasıyla tehlikeye gireceği,

-Meclis Başkanı Halil Bey Osmanlı Devleti'nin Dünya Savaşı'na iki gaye takip ederek karıştığı, bunların devletin istiklal ve tamamîyetinin muhafazası ile devletin dışında kalan Müslümanların ve Türklerin mahkûmiyetten kurtarılması olduğu,

-Enver Paşa ise bu harbe, sadece Osmanlı Devleti'nin tacı ve saltanatı için değil, bütün İslâm âleminin hukukunu ve hayatını muhafaza etmek için girildiği gerekçelerini öne sürdüklerini ifade eder.

Kaşıyüğün ayrıca; İttihat ve Terakki'nin genel sekreteri Mithat Şükrü Bleda'nın Osmanlı Devleti'nin savaşa girişini Enver Paşa'nın kişiliğine bağladığını, onun aceleci ve tedbirsiz kişiliğinin bunda etkisi olduğunu nakleder. Sonra da bu görüşler çerçevesinde Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesi ve bu konuda dış politikasını belirleyen hususları maddeler halinde şöyle sıralar;

1. Devletin varlığını devam ettirmek istemesi,
2. Siyasi arenada yalnız kalınmak istenmemesi,
3. Rus tehdidi,
4. Almanya'nın savaşı kazanacağına kesin gözüyle bakılması,
5. Kaybedilen toprakların telafi edilme düşüncesi,
6. Türk ve İslâm dünyasının esaretten kurtarılmak istenmesi (Kaşıyüğün, 2009: 335-336).

Sonuç

Netice olarak; ülkenin jeopolitik ve jeostratejik konumunun bir dünya savaşında tarafsız kalmasına imkân vermediği görülmektedir. Pek az yöneticinin tarafsız kalma fikrinde olmasına karşı,

savaşa katılmanın kaçınılmaz olduğu görüşünde olanların çoğunlukta olduğu açıktır. İttihatçılara ve başta Enver Paşa olmak üzere devletin yönetiminde bulunanlara yapılan eleştirilerin, savaşa girme ya da girmeme konusunda değil, savaşa giriş zamanlaması, savaşa giriş şekli ve savaş boyunca takip edilen siyasi, askeri ve ekonomik politikalarda olduğunu söylemek mümkündür (Kaşiyuğun, 2009: 337-338).

Aslında bu savaş Avrupa'nın kendi iç savaşıdır. Almanya'nın denizlere inme amacı ve donanmasını güçlendirmesi, Fransa ile olan olumsuz ilişkileri, İngiltere'nin ise bunun karşısında sahip olduğu sömürgelere deniz yoluyla ulaşma arzusu, Almanya karşısında üstünlüğü kaptırmak istemeyişi, Rusya'nın Balkanlardaki Slav ve Ortodoks unsurları kendine bağlayıp, Almanların hakimiyetine bırakmak istememesi, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun da Balkanlar ve Doğu Avrupa'da söz sahibi olmak düşüncesi, Avrupa devletlerinin kendi aralarındaki çakışan ve çatışan hedeflere sahip olmaları Birinci Dünya Savaşı'nın Avrupa ayağının çıkmasına sebep olmuştur.

Ancak zayıflayan Osmanlı Devleti'nin de birbirleriyle rekabet halindeki batılı devletlerin kendi aralarındaki sömürge siyasetinin hedefine girmesiyle birlikte, Avrupa devletlerinin kendi iç savaşları Osmanlı Devleti coğrafyasına sıçramıştır. Osmanlı Devleti gerek yenileşme hareketleri ve gerekse batıdan gelen milliyetçilik hareketlerinin rüzgârıyla iç bünyesinde istikrarsızlaşmaya başlamış, savaşlarda ard arda alınan yenilgilerle güven bunalımına girmiş, bu vesileyle borç sarmalına düşerek, toprakları üzerinde emeli olan emperyalist devletlerin hedefi haline gelmiştir. Bu arada İngiltere ile Almanya'nın kendi aralarındaki rekabet de Osmanlı topraklarında devam etmiştir. İngiltere'nin Rusya ve Fransa ile ittifakı, İtalyanları da yanlarına alarak Osmanlı Devleti topraklarına yayılma ve işgalleri, Almanya'nın Osmanlı Ordusunun yönetimini eline alması, Bağdat ve Hicaz demiryolu projelerini üstlenmesi bu rekabetin Osmanlı Devleti üzerinden devam ettiğinin en bariz kanıtları olsa gerektir.

Osmanlı Devleti'nin savaş öncesi ittifak teşebbüslerinin önceliği İngiltere, Fransa ve Rusya olmasına rağmen, bu teşebbüslerin reddedilmesi, Osmanlı Devleti'ni İtilaf Devletlerinin karşısında olan Almanya'nın yanına itmiştir. Savaştan kaçamayacağını, tarafsızlık ve denge politikasını yürütemeyeceğini anlayan Osmanlı Devleti yönetimi, İtilaf Devletlerinin işgal ve istila niyetleri karşısında mecburen daha az zararlı gördüğü Almanya'nın yanında savaşa girme kararı almıştır. Osmanlı Devleti yönetiminde bulunan İttihatçıların Almanya'nın bu savaşta galip geleceğine kesin olarak inanmaları da bu kararda etkili olmuştur. Ayrıca bu kararın alınmasında Almanya'nın da Osmanlı Devleti üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Osmanlı ordusunun Alman subayların etkisinde olması, askeri yardım ve destekleri, yüksek miktarlarda borç vermeleri gibi etkenleri saymak mümkündür. Bu vesileyle Almanya'nın da İtilaf Devletlerinin kendisine açtığı cepheleri Osmanlı Devleti ile dengelemek ve hafifletmek amacıyla olduğu açıktır.

Kaynakça

Adıbelli, B. (2016). Arap Baharı'ndan Amerikan Gazabına: Çin-Suriye İlişkileri. *Emperyalizmin Oyununda İkinci Perde Arap Baharı ve Suriye*, Adıbelli, B. (Edt.), İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.

Ahmad, F. (1985). İttihat ve Terakki'nin Dış Politikası (1908-1919). *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, (II, 293-303), İstanbul: İletişim Yayınları.

Akgül, Ö. (2013). Uluslararası İlişkilerde Devletlerarası Savaş ve Savaşın Nedenlerinin Teorik İncelemesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Armaoğlu, F. (1986). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Aydın, S. (2003). *Yeni Şark Meselesi*, İstanbul: Ülke Kitapları.

Bayur, Y. H. (1991). *Türk İnkılabı Tarihi*, 3 (1), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Bostancı, M. (2014). Birinci Dünya Savaşı Arifesinde Vilayat-ı Şarkiye Islahatında Rusya'nın Tutumu ve Ermenilerin Beklentileri. *Yeni Türkiye/60*, s. 1-13.

Buçukcu, Ö. (2012). II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Hükümetleri ve Osmanlı Dış Politikası (1908-1913). *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Burak, D. M. (2000). Birinci Dünya Savaşı'nda Türk-İngiliz İlişkileri (1914-1918). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çabuk, M. (2017). Cihan Harbi'nde Sudan'daki Osmanlı Faaliyetleri ve Şeyhülislam'ın Cihat Mektubu. *Türkiyat Mecmuası*, 27/1, 101-120.

Çapraz, H. (2015). Birinci Dünya Savaşı Öncesi Rusya'nın Boğazlar Politikası. Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi. *Belgi Dergisi*, s. 1178-1194.

Gazel, A. A. (2019). Almanya İle İttifak Antlaşması Yapması İçin Said Halim Paşa'ya Verilen Yetki Belgesinin Tarihi Meselesi. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (2), 170-183.

İmamoğlu, H. V. (2016). XX. Yüzyılın Başında Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Dönüşüm ve Siyasi Bloklaşma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 112-125.

İnaç, H. & Güner, Ü. (2006). Avrupa ve Amerikan Güvenlik Çatışmaları Bağlamında Türk Dış Politikası. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 6 (1), s. 139-152.

İnaç, H. & Yazıcı, B. (2018). Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler, Bulgaristan Diasporası ve Uluslaşma, *Balkan ve Yakındoğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (4), s. 77-93.

Karal, E. Z. (1996). *Osmanlı Tarihi*, IX, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kaşıyuğun, A. (2009). Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'na Girmeden Önceki İttifak Arayışları. *History Studies: International Journal of History* 1, (1), s. 318-341.

Kennedy, P. (1994). *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri (1500'den 2000'e Ekonomik Değişme ve Askeri Çatışmalar)*, çev. Birtane Karanakçı, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kış, S. (2017). Birinci Dünya Savaşı'nın Seyrini Değiştiren Goeben ve Breslau Gerçeği. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 15 (22), 63-86.

Kürkçüoğlu, Ö. (1980). "Dış Politika" nedir? Türkiye'deki Dünü ve Bugünü", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi*, 35 (1), 309-335.

McCarthy, J. (2006). *Osmanlıya Veda* çev. Mehmet Tuncel, İstanbul: Etkileşim Yayınları.

McMeekin, S. (2013). *1. Dünya Savaşı'nda Rusya'nın Rolü* çev. Nurettin Elhüseyni. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (2013). İstanbul: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları.

Osmanlı Mebusan Meclisi Reisi Halil Menteşe'nin Anıları. (1986). İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

Osmanlı Mebusan Meclisi Reisi Halil Menteşe'nin Anıları. (1986). İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

Renouvin, P. (2004). *1. Dünya Savaşı ve Türkiye 1914-1918*. İstanbul: Örgün Yayınları.

Sabis, A. İ. (1991). *Birinci Dünya Harbi Harp Hatıraarım: I*, İstanbul: Nehir Yayınları.

Sander, O. (2000). *Türkiye'nin Dış Politikası*, İstanbul: İmge Kitabevi.

Sander, O. (2012). *Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü Osmanlı Diplomasi Tarihi Üzerine Bir Deneme*, İstanbul: İmge Kitabevi.

Sandıklı, A. & Emeklier, B. (2012). *Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm, Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş ve Çatışma Çözümleri*, Atilla (Ed.: Sandıklı, A.), İstanbul: Bilgesam Yayınları.

Savaş, M. (1998). *İkinci Meşrutiyet Döneminde İttihat ve Terâkki ve Basın*. Ankara.

Shaw, S. J. (2014). *Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu Savaşa Giriş* Terc. Beyza Sümer Aydaş, I, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Sıradışı Bir İttihatçı Besarya Efendi'nin Hayatı ve II. Meşrutiyet Dönemi Hatıraları. (2019). Yayına Hazırlayan: Nevzat Artuç. İstanbul: Timaş Yayınları.

Sönmezoğlu, F. (2014). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, İstanbul: Der Yayınları.

Tuncer, H. (2016). *Birinci Dünya Savaşı Osmanlı Devleti'nin Sonu*. İstanbul: Tarihi Kitabevi.

Tuncer, P. (2006). İttihatçı Cavid Bey (Liberal Mazlum)", *Liberal Düşünce Dergisi*, 34, 5-22.

Ulucutsoy, H. (2018). Birinci Dünya Savaşı'nda Donanma Mecmuasının Cihat İlânı Özel Sayısı. *Türkiyat Mecmuası*, 28/2, 177-204.

Uzman, N. (2008). I. Dünya Savaşı Öncesinde Osmanlı Devleti ve Rusya'nın Yakınlaşma Çabaları. *II. Uluslararası Kafkasya Tarih Sempozyumu*. Kafkas Üniversitesi 15-17 Ekim 2008, Kars. ss. 391-400.

Ülman, H. (1985). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Dış Politika ve Doğu Sorunu. *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, (I, 272-288, II, 291-292), İstanbul: İletişim Yayınları.

Ünal, H. (2002). İttihat-Terakki ve Dış Politika (1906-1909). Güzel, H. C. (Edt.). *Türkler içinde* (XIII, s. 212-227). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Von Sanders, L. (1968). *Türkiye'de Beş Yıl*, İstanbul: Burçak Yayınevi.

Williamson, Samuel R. Jr. (1988). *The Origins of World War I*. (ed.) Rotberg, Robert I., Rabb, Theodore K. *The Origin and Prevention of Major Wars*, Cambridge, Cambridge Uni. Press'den naklen, Akgül, Ö. (2013). Uluslararası İlişkilerde Devletlerarası Savaş ve Savaşın Nedenlerinin Teorik İncelemesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, V. (1992). "I'nci Dünya Harbi ve 2 Ağustos 1914 Tarihli Türk-Alman İttifak Antlaşması", *Atatürk Yolu Dergisi*, s. 121-131.

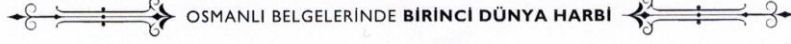

EKLER

EK: 1-1

SEFERBERLİK İLANI

Bütün ordular ve müstahkem mevkiilerin silahlandırılması için seferberlik ilanı hakkında padişah iradesinin çıktığına dair

10 AĞUSTOS 1914

Harbiye Nezâreti
Ordu Dairesi
Ordu Şubesi
Numara: 9-1

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Dersâadet
20/5/[1]330

Yedinci Kolordu, 21, 22'nci müstakil firkalar müstesnâ olarak berrî ve bahrî ordu-yı şahanenin seferberliği ve bi'l-cümle mevâki'-i müstahkemenin teslimi için irâde-i seniyye şeref-sadır olmuştur. Seferberliğin birinci günü fi 21 Temmuz [1]330 pazartesi günüdür. Bu emir hemen ve büyük bir süratle maiyyet-i makamâta tebliğ olunacaktır.

Fî 9 Ramazan [1]332 ve fi 19 Temmuz [1]330

Harbiye Nâzırı ve
Erkân-ı Harbiyye-i Umumiye Reisi
Enver

*

Harbiye Nezâreti
Karargâh-ı Umumi
1. Şube
199

Hulâsa: Seferberlik hakkında tebligat-ı umumiye icrâsına dair

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Melfûf tebligâtın her tarafda efkâr-ı umumiye tenvîr edilmek üzere bilumum sefârâta ve konsoloslara tebliği mercûdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 18 Ramazan [1]332 – Fî 28 Temmuz [1]330

Başkumandan Vekili
Enver

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 40.

EK: 1-2

*

Harbiye Nezâreti
Karargâh-ı Umumî
1. Şube

Sûret

Devlet-i Aliyye'nin seferberliği ve tahaşşüdü ümidin kat kat fevkinde muntazam ve mükemmel ve serî cereyân ediyor. Milletde sükûnet ile beraber silah altına koşmakta büyük bir hâhiş görünüyor. Hesabât neticesinde ancak 1200 nefer aranan bir yerden 6000 nefer icabet etmiştir. Nüfus muamelâtının noksanlığından nüfus kaydında esâmîsi olmayanlar bile binlerce müracaat ediyor. O derecede ki bugün ordu ihtiyacın birkaç misli efrad muhtelif devâirde toplanmıştır. Süvari alaylarının mühim kısmı seferberliğin sekizinci günü yerine dahi dördüncü günü sevke hâzır bir hâle gelmiştir.

Seferberliğin bu kadar süratine rağmen trenle nakliyat gayet muntazam gidiyor. Şimdiye kadar hiçbir tren bir dakika bile gecikmemiştir. Hulâsa bir haftadan beri devam eden seferberlik ve tahşid esnasında ordu-yı Osmanî'nin mâzinin felaketlerinden büyük ders, ibret almış ve ordunun hukuk-ı saltanatı himaye için mühim sûrette hazırlanmış olduğu görülüyor.

HR. SYS, 2097/1_8, 28-29

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 41.

EK: 2-1

ORDU HAKKINDA YAYIN YASAĞI

Savaş sebebi ile günlük ya da haftalık gazetelerde gerek ordunun durumu gerekse askerî personel hakkında hiç bir şekilde haber yapılmasının kesinlikle yasaklandığı aksine hareketin vatana ihanet suçu sayılacağı ve böyle gazetelerin bir daha hiçbir ad altında yayımına izin verilmeyeceği hakkındaki ordu kararının ilanı

3 AĞUSTOS 1914

Umumi Erkân-ı
Harbiye Dairesi
İkinci Şubesi
1194

Hulâsa-i meâl: Gazeteler hakkında

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Mühim ve müsta'celdir.

Devletli efendim hazretleri

Gerek Dersâadet'de ve gerek vilâyâtda intişâr etmekte olan her lisandaki yevmî veya haftalık gazetelerle her nev' risâle-i mevkûtelerin bugünden itibaren gerek ordu ve gerek Donanma-yı Hümâyûn'da yapılacak her gûnâ tertibat ve harekât hakkında ve bir de ordu ve donanmada memuriyetlere tayin olunacak zâbitânın sûret-i memuriyetleri hakkında kat'iyen harf-i vâhid yazmamaları selâmet-i memleket ve millet nâmına be-gayet mültezem olduğundan hilâfında hareket edenlerin gazeteleri bir daha hiçbir nâm ile intişâr etmemek üzere sahiblerinin memleket ve milletine ihanet etmiş addedilerek haklarında ona göre ceza tertib edileceği ma'lûm olmak üzere iktizâ edenlere şimdiden tebligât-ı kat'iyeye ifa buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 10 Ramazan [1]332 ve fi 20 Temmuz [1]330

Harbiye Nâzırı
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi nâmına
Müsteşar Muavini
[imza]

EK: 2-2

*

Matbûât
Müdüriyet-i
Umumiyesi
İdare Şubesi
Tarih: 21 Temmuz
[1]330
Numara. 258

Dersâdet'de münteşir bi'l-cümle cerâid-i siyasiye ve resâil-i mevkûte müdür-i mes'ullerine

Dersâdet'de intişar etmekde olan her lisandaki yevmî veya haftalık gazetelerle her nev' resâil-i mevkûtenin gerek ordu ve gerek Donanma-yı Hümâyûn'da yapılacak her gûnâ tertibat ve harekât hakkında ve bir de ordu ve donanmada memuriyetlere tayin olunacak zâbitânın sûret-i memuriyetlerine dair kat'iyen harf-i vâhid yazmamaları selâmet-i memleket ve millet nâmına be-gayet mültezem olduğundan hilâfında hareket edenlerin gazeteleri bir daha hiçbir nâm ile intişâr etmemek üzere sahiblerinin memleket ve millete ihanet etmiş addedilerek haklarında ona göre ceza tertib edileceği Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden bâ-tezekkür emr u iş'âr buyurulmakla keyfiyet malum olmak üzere tebliğ olunur.

HR. MA, 1104/81

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 27.

EK: 3-1

7

İNGİLTERE-ALMANYA SAVAŞINDA TARAFSIZLIK UYARISI

Ordu ve maliyedeki eksiklikler göz önüne alınarak İngiltere ile Almanya arasında meydana gelen savaşta tarafsız kalınması gerektiğine dair Tahran sefiri Asım'ın arzı

6 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âli
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye
Müdûriyet-i
Umumiyesi
Mühimme Kalemi
Aded: 51953/959

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Muharebât-ı hazırada Devlet-i Aliyye'nin bî- taraf kalması vücûbuna dair bazı ifadâtı hâvî olarak Tahran Sefiri Âsım Beyefendi hazretlerinden vârid olan 6 Ağustos [1]914 tarihli telgrafnâmenin sûreti leffen irsâl kılındı. Ve bunun bir sûreti de Harbiye Nezâreti'ne gönderildi efendim.

Fî 18 Ramazan 1332 ve fî 18 Temmuz 1330

Harbiye Nâzırı nâmına
Umûr-ı Siyasiye Müdür-i Umumîsi
Ahmed Reşid

*

Âsım Bey'den Said Halim Paşa'ya

376 numara 6 Ağustos 1914 Tahran

Avrupa havâdisleri buraya pek geç geliyor. Binâenaleyh hiç emsali olmayan ahvâl-i hazıra önünde bizim nasıl bir hatt-ı hareket tayin etmeliğimiz lâzım geldiğine dair üçüncü bir fikri beyân etmek benim için pek güçtür.

Maliyemizi, yorgunluğumuzu ve kuvâ-yı umumiyemizi, eslihamızın noksanını yollarımızın fikdânını nazar-ı dikkate alarak harekât-ı umumiyeye iştirâkimiz veyahut ale'l-husus İngiltere'nin Almanya'ya ilân-ı harb etdiği şu zamanda Rusya'ya

EK: 3-2

karşı harb etmekliğimiz cidden tehlikelidir. Fikrimce her ne kadar uzun müddet seferber durmak bahalıya mal olursa da harekât-ı hazıranın neye müncer olacağını anlayacak bir zamana kadar el tetikte hâzır beklemek ve icabında derhal bütün kuvvetimizle harbe atılmak icab eder. Bu esnada ordumuzu talim ve terbiye ile uğraştırarak vatanımızın müdâfaasına icab iden her türlü hazırlıkla meşgul olmalıyız. Fikr-i hakîrânemce bütün manasıyla bî-taraflığı muhafaza eyler bir vaziyette bulunmalıyız.

DH. EUM, 5.şb/1-7

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 31.

EK: 4

OSMANLI BELGELERİNDE BİRİNCİ DÜNYA HARBI

İNGİLTERE'NİN OSMANLI GEMİLERİNE EL KOYMASI

İngiltere'nin daha önce kendilerine sipariş edildiği halde teslimatını yapmadığı Sultan Osman ve Reşadiye zırhlıları ile birlikte Şili Hükümeti adına inşa edilmiş olup Osmanlı Devleti tarafından satın alınması kararlaştırılan iki torpido-ya el koyduğuna dair

8 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Matbûât Dairesi

Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'nden

İngiltere Hükümeti ahîren Reşadiye zırhlımızı dahi yed-i gasb ve zabtına geçirmiş olduğu gibi İngiltere destgâhlarında Şili Hükümeti nâmına inşa edilmiş olup Hükümet-i Seniyyece mübâyaası takarrür etmiş ve pazarlığı icra edilmiş olan (1850) tonilatoluk iki torpido destroyerlerini de zabt ve bunları resmen ilan eylemiştir. Sultan Osman-ı Evvel'e "Agincourt" ve Reşadiye'ye "Erin" namları verilmiştir.

Bu muâmele Hükümet-i Seniyyece son derece bâ'is-i taaccüb ve teessüf olmuştur.

Gazetelere tebliğ edilmiştir.

Fî 26 Temmuz [1]330

HR. MA, 1105/41

EK: 5-1

GOBEN VE BRESLAU ZIRHLILARININ BOĞAZDAN GEÇİŞLERİ

Goben ve Breslau zırhlılarının satış işlemleri gerçekleştiğinden boğazdan geçişinin tarafsızlık ilkesine aykırı olmadığı hakkında

11 AĞUSTOS 1914

Dahiliye Nezâreti
Tarih-i tebyüz: 29
Temmuz [1]330

Kal'a-yı Sultaniye Mutasarrıflığı'na

Şifre

Telsiz telgrafın kumandanlıktan alındığını Harbiye nâzırı ifade ediyor. Çünkü şu ahvâlde yalnız hükûmetin telsiz telgrafla muhâberesine müsaade edilmektedir. Şayed Goben bilfi'l bu harekâtda bulunmuş ise serî'an iş'ârı ve Goben'in

41

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 41.

EK: 5-2

bize fûrûhtu takarrur ettiğinden çıkmasına lüzum kalmadığının ve bî-terafîğımıza dikkat ve riâyet edileceğinin diğerkonsolelara tefhîmi.

*

Dahiliye Nezâreti
Tarih-i tebyîz: 29
Temmuz [1]330

Kal'a-yı Sultaniye Mutasarrıflığı'na Şifre

Almanya Hükûmeti bu iki zırlının Devlet-i Aliyye'ye satılmasına karar verdiğini tebliğ ettiğinden dolayı kaleye duhûllerine muvâfakat edildiğini ve mürettebâtının İstanbul'dan sevki ve bayrağının tebdîli derdest olunduğu ve bu muâmeleden haberdâr olmayan kapudanların hareketından dolayı hükûmetin müte'essir ve müteessif olduğu ve binâenaleyh Devlet-i Aliyye'nin bî-terafîk hukukuna şiddetle riâyetde sâbit idüğünü cevaben tebliğ ediniz.

DH. KMS, 27/2

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 42.

EK: 5-3

**GOEBEN VE BRESLAU GEMİLERİNİN SATIN ALINMA
BELGELERİNİN İNGİLİZLERE İBRAZİ**

Goben ve Breslau gemilerinin Almanya'dan satın alındığına dair belgelerin İtilaf devletleriyle savaşa neden olmaması için İngiliz sefaretine takdim edilmesinin uygun olduğu hakkında

21 EKİM 1914

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Tercüme Odası
Umumî Numara:
1/1219
Hususî Numara:
27397/128
Dersaâdet 30
Ağustos [1]330

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlisi'ne

Hulâsa: Yavuz ve Midilli'nin evrakı hakkında

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

27 Ağustos [1]330 tarih ve 53698/280 numaralı tezkire-i aliyye-i âsafânelerine arıza-i cevabiyesidir.

Zırlı Yavuz Sultan Selim Fırkateyn ve Midilli Kruvazör-i hümayunlarının keyfiyet-i mübâyaa ve akdine müte'allik evrakı ve bu bâbda cerayan eden muamelâtı hakkında Daire-i Bahriyece bir kayd ve muâmele deverân eylememiş ve zâten keyfiyet-i mezkûre nezâret-i acizîlerinden ziyade Sadâret-i celîleye aid ve Meclis-i Vükelâ kararına menût ahvâlden bulunmuş olduğundan bu bâbdaki malumât ve evrak-ı matlûbenin ol vechle taharrî ve tedariki menût-ı re'y-i efhamîleri bulunmuş olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Bahriye Nâzırı nâmına

Erkân-ı Harbiye Reisi

[İmza]

*

EK: 5-4

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye
Müdüriyet-i
Umumiyesi
Mühimme Kalemî

Huzur-ı sâmi-i hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Hulâsa: Yavuz ve Midilli hakkında

Mahrem ve müsta'celdir.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

İngiltere Sefâreti tercümesi leffen arz ve takdim kılınan 4 Teşrîn-i evvel [1]914 tarihli ve 112 numaralı ta'rîz-i şifahîsinde Hükûmet-i Seniyye'nin "Yavuz Sultan Selim" ve "Midilli" tesmiye ettiğimiz "Goben" ve "Breslau" namlarındaki Alman sefîne-i harbiyelerini mübâyaa etmesi münasebetiyle hükûmet-i metbû'a-sının Londra Sefâret-i Seniyyesi'ne vuku' bulan itirazâtını bi't-tekrar gerek bu iki sefîne-i harbiyenin ve gerek bazı Alman sefâin-i ticariyesinin icraatına dair yeniden bir takım isnâdâtta bulunarak bunlara karşı edilen muâmelenin Nezâret-i aciziye düvel-i müteharibe sefâretlerine mürsel 28 Eylül [1]914 tarih ve 54676/98 numaralı tezkire-i umumiyede tafsil edilen kavâ'idi tarafeyn tamamıyla mugayir bulunduğunu iddia eylemekdedir.

İsnâdât-ı vâkı'aya nezâret-i âciziye mülzem bir cevab itâ edilebilmek üzere bu bâbda vazifedar olan Bahriye Nezâret-i Celîlesi'nden bazı hususatın isti'lâmına ve ez-an-cümle sefâret, sefâin-i mezkûre iştirâsının mahiyet-i hakikiyesine dair hiçbir vesika bulunmadığını iddia ile keyfiyet mübâyaaı terdid ettiği için evvel emirde sefâin-i mezkûrenin hangi tarihte ve ne gibi şerâit tahtında iştirâ edildiği nezâret-i aciziye sûret-i kat'iyede beyân edilip edilemeyeceğinin istifsârına ve keyfiyet-i iştirâyâ ve akde müte'allik evrak ve vesâik mevcut olduğu takdirde bunların görülmesi faideden hâlî olmayacağıın izbarına mecburiyet hâsıl olmuşdu. Cevaben nezâret-i müşârunileyhâdan vârid olan 30 Ağustos [1]330 tarihli ve hususî 128 numaralı tezkirede bu hususun Sadâret-i Celîleye aid ve Meclis-i Vükelâ kararına menût mesâilden olduğu der-miyân kılındığından tensîb-i âlî-i fahîmânelerine iktirânı hâlinde Nezâret-i aciziye malumât-ı lazime itâsı hususuna müsaade-i celîle-i Sadâret-penâhîleri erzân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 1 Zilhicce [1]332 fi 8 Teşrîn-i evvel [1]330

Hariciye Nazırı
Said Halim

HR. SYS, 2095/3_15, 31

EK: 6-1

49

OSMANLI DEVLETİ'NİN RESMİ SAVAŞ İLANI

Osmanlı Donanması'na mahsus bir gurup savaş gemisinin Karadeniz'de tatbikat icra ederken, Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek vazifesi ile hareket ettiği anlaşılan Rusya savaş gemilerine müdahale edildiği, bilahare tarafsızlığın devamının arzu edildiği bildirilerek olay hakkında Rusya'ya tahkikat önerildiği, ancak Rusyanın büyükelçisini geri çağırarak Osmanlı sınırlarına tecavüze başladığı, Fransa ve İngiltere devletlerinin de aynı yolu izleyerek Çanakkale ve Akabe bölgelerinde saldırıya geçtikleri, resmen savaş ilan ettikleri, sözkonusu gelişmeler üzerine Osmanlı Devleti'nin adı geçen üç devlete savaş ilanına karar verdiğine dair padişah iradesi

11 KASIM 1914

Bâb-ı Âlî
Meclis-i Mahsus
2014

Şehr-i hâlin on altıncı pençşenbe günü Donanma-yı Hümâyûnun bir kısmı Karadeniz'de manevra icra etmekte iken Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek vazifesiyle hareket ettiği bilâhare anlaşılan Rusya donanmasından bir takımı Donanma-yı Hümâyûn'un icra etmekte olduğu manevraları ihlâl ve müteakiben ilân-ı muhâsama ile Boğazlara doğru hareket ettiklerinden Donanma-yı Hümâyûn tarafından mukabele edilmiş idi. Bu şâyân-ı teessüf hâdise hakkında Rusya devletine müracaat ile tahkikât icrası ve vak'a esbâbının zahire ihracı teklif ve bu sûret ile bî-taraflığımızı muhafazaya ihtimâm ettiğimiz hâlde Rusya devleti müracaat-ı vâkı'aya cevab itâ etmeksizin sefirini geri celb eylediği gibi kuvâ-yı askeriyesi de Erzurum hududunu nikât-ı muhtelifeden tecavüz etmesine ve bu sırada Fransa ve İngiltere devletleri dahi sefirlerini geri çağırıldıktan başka İngiliz ve Fransız donanmaları müştereken Çanakkale'ye ve İngiliz kruvazörleri Akabe'ye top atmak sûretiyle bi'l-fi'l muhâsamata ibtidâr ve ahîren de Düvel-i mezbûre Devlet-i Osmaniye ile hâl-i harbde bulduklarını ilân eylediklerine binâen Hükûmet-i Seniyyece de müsteniden bi-tevfikâti'llâhi teâlâ mezkûr üç devlet ile hâl-i harb ilânı hususuna meclis-i bendegânemizce karar verilerek bu bâbda tanzim olunan irâde-i seniyye layihası arz ve takdim kılınmış olmağla kâtibe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 21 Zilhicce 1332 fi 28 Teşrîn-i evvel [1]330

EK: 6-2

Dahiliye Nâzırı Ve Maliye Nâzırı Vekili Talat	Harbiye Nâzırı Enver	Şeyhülislâm ve Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Hayri	Sadrazam ve Hariciye Nâzırı Mehmed Said	
Ticaret ve Ziraat Nâzırı Ahmed Nesimi	Maârif Nâzırı ve Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzırı Vekili Şükrü	Nâfia Nâzırı Abbas Paşa bulunamadı.	Bahriye Nâzırı Ahmed Cemal	Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı Devlet Reis-i Vekili İbrahim

*

Bâb-ı Âlf
Daire-i Sadâret
Amedî-i Divan-ı
Hümâyûn
2104

İrâde-i Seniyye

Şehr-i hâlin on altıncı günü Donanma-yı Hümâyûn'un bir kısmı tarafından Karadeniz'de manevra icra edilmekte olduğu sırada Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek vazifesiyle hareket ettiği bilâhare anlaşılan Rusya donanmasından bir takım mezkûr manevraları ihlâl ve müteakiben izhâr-ı muhâsama ile Boğaza doğru hareket etmeleriyle Donanma-yı Hümâyûn tarafından mukabele olunmakla bereber şâyân-ı teessüf olan şu hâdise hakkında Hükûmet-i Seniyye'ce Rusya devletine müracaat ile tahkikat icrası ve vak'a esbâbının zahire ihracı teklif ve bu sûretle bî-terafîliği muhafazaya ihtimâm edilmiş olduğu hâlde Rusya Devleti müracaat-ı vâkı'aya cevap itâ etmeksizin sefirini geri celb eylediği gibi kuvâ-yı askeriyesi de Erzurum hududunu nikât-ı muhtelifeden tecavüz etmesine ve bu sırada Fransa ve İngiltere devletleri dahi sefirlerini geri çağırıldıktan başka İngiliz ve Fransız donanmaları müştereken Çanakkale'ye ve İngiliz kruvazörleri Akabe'ye top atmak sûretiyle bî-terafî muhâsamata ibtidâr ve ahîren de düvel-i mezbûre Devlet-i Osmaniye ile hâl-i harbe bulduklarını ilân eylediklerine binâen Hükûmet-i Osmaniye'cede müsteden bi-tevfikâtillâhi Teâlâ mezkûr üç devlet ile hâl-i harb ilânını irâde eyledim.

Bu irâde-i seniyyenin icrasına Heyet-i Vükelâ memurdur.

Fî 22 Zilhicce 1332 fi 29 Teşrîn-i evvel [1]330

Mehmed Reşad

91

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 91.

EK: 6-3

Dahiliye Nâzırı Ve Maliye Nâzır Vekili Talat	Harbiye Nâzırı Enver	Şeyhülislâm ve Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Hayri	Sadrızam ve Hariciye Nâzırı Mehmed Said	
Ticaret ve Ziraat Nâzırı Ahmed Nesimi	Maârif Nâzırı ve Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzır Vekili Şükrü	Nâfia Nâzırı Abbas Paşa bulunamadı.	Bahriye Nâzırı Ahmed Cemal	Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı Devlet Reis-i Vekili İbrahim

İ. MMS, 191/2_1-2

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 92.

EK: 7-1

CİHAT FETVASI

Osmanlı Devleti'nin fiilen savaşa girmesi üzerine Meşihat makamınca bütün Müslümanlara hitaben yayınlanan Cihat Fetvası

11 KASIM 1914

Bab-ı Fetvâ
Daire-i Meşihat-i
İslâmiye

Minhu't-tevfik

Bu mesele beyânında eimme-i Hanefiyye'den cevap ne vechiledir ki,

İslâmiyet aleyhine tehâcüm-i a'dâ vâkı ve Memâlik-i İslâmiye'nin gasb ve gâreti ve nüfus-i İslâmiye'nin seby ve esir edilmeleri mütehakkık olunca Padişah-ı İslâm hazretleri nefir-i âm suretiyle cihadı emr etdikde "... infirû hifâfen ve sikâlen ve câhidû bi-embvâlikum ve enfisüküm..." ayet-i celilesi hükm-i münîfince kaffe-i Müslimîn üzerine cihad farz olup genç ve ihtiyar piyade ve süvari olarak bilcümle aktârdaki Müslimînin mâlen ve bedenen cihada müsâreat eylemeleri farz-ı ayn olur mu?

EK: 7-2

Beyan buyurula.

Allâhu Te'âlâ a'lemü

El-cevab _____ Olur

Ketebehü el-fakir ileyhi Te'âlâ

Hayri bin Avni el-Ürgübî

ufiye anhümâ

Bu suretde el-yevm makam-ı Hilafet-i İslamiye ve memalik-i mahruse-i şahaneye sefâin-i harbiye ve asâkir-i berriyesiyle hücum etmek suretiyle hilafet-i İslâmiye'ye adv ve neüzü billahi Te'âlâ nûr-ı âlî-i İslâmiyet'in itfâ ve imhasına sâif buldukları mütehakkık olan Rusya ve İngiltere ve Fransa ile onlara mu'în ve zahîr olan hükûmetlerin taht-ı idarelerinde bulunan kaffe-i Müslimîn'in dahi mezkur hükûmetlerin aleyhine ilan-ı cihad ederek bilfiil gazâyâ müsâreat eylemeleri farz olur mu?

Beyan buyurula.

Allâhu Te'âlâ a'lemü

El-cevab _____ Olur

Ketebehü el-fakir ileyhi Te'âlâ

Hayri bin Avni el-Ürgübî

ufiye anhümâ

Bu suretde maksûdun husûlü cemî Müslimînün cihada müsâreat eylemelerine mütevakkıf iken bazıları neüzü billahi Te'âlâ tehallûf etseler tehallûfleri masiyet-i azîme olup gazab-ı İlahîye ve bu masiyet-i şenânın cezasına müstehak olurlar mı?

Beyan buyurula.

Allâhu Te'âlâ a'lemü

El-cevab _____ Olurlar

Ketebehü el-fakir ileyhi Te'âlâ

Hayri bin Avni el-Ürgübî

ufiye anhümâ

EK: 7-3

Bu suretde hükûmet-i İslâmiye ile muharebe eden hükûmât-ı mezbure ahali-i İslâmiye'sinin kendilerini katl ve hatta cemî ailelerini mahv ile ikrah ve icbar edilmiş olsalar bile hükûmet-i İslâmiye asâkiriyle muharebe etmeleri şer'an haram-ı kat'î ile haram olup kâtil olmalarıyla nâr-ı cahîme müstahak olurlar mı?

Beyan buyurula.

Allâhu Te'âlâ a'lemü

El-cevab _____ Olurlar

Ketebehû el-fakir ileyhi Te'âlâ
Hayri bin Avni el-Ürgübî
ufiye anhümâ

Bu suretde harb-i hazırda İngiltere ve Fransa ve Rusya ve Sırbıye ve Karadağ hükûmetleriyle zahîrlerin taht-ı idarelerinde olan Müslümanların Hükûmet-i Seniyye-i İslâmiye'ye muîn bulunan Almanya ve Avusturya aleyhine harb etmeleri Hilafet-i İslâmiye'nin mazarratını mucib olacağından ism-i azîm olmağla azab-ı elime müstahak olurlar mı?

Beyan buyurula.

Allâhu Te'âlâ a'lemü

El-cevab _____ Olurlar

Ketebehû el-fakir ileyhi Te'âlâ
Hayri bin Avni el-Ürgübî
ufiye anhümâ

DH. SYS, 123-12/35

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 94.

EK: 7-4

58

**CİHAT FETVASI İLE SULTAN REŞAD BEYANNAMESİNİN
İRANLILARA TEBLİĞİ**

Cihad fetvası metni ile Sultan Reşad'ın yayınladığı beyannâmenin İran Sadru'l-ulemâ ve Nizamü'l-İslâm'ına gönderilerek bu konuda elden gelen gayretin gösterilmesinin istendiği

5 ARALIK 1914

Bâb-ı Fetva
Daire-i Meşihat-ı
İslâmiye
Tahrîrât Kalemi

Tahrân Sefâret-i Seniyyesi'ne

Kâffe-i müslimîne terettüb eden farîza-i cihâdı mübeyyin fetâvâ-yı şerife ile fetâvâ-yı mezkûreye tevfikân Meclis-i Âlî-i İlmî tarafından tanzim olunup hatt-ı hümâyûn ile tevşih ve imza-yı hilâfet-penâhi ile tezyîn buyurulan beyânnâme bâlâya nakl edilmekle sadru'l-ulemâ ve nizâmü'l-İslâm hazerâtına ve sair ulemâ-yı kirâma tebliğine ve sadru'l-ulemâ hazretleri için makam-ı âlîlerine mahsus şifre ile yazılmış olan telgrafnâmenin de açdırılarak müşârunileyhe tevdi'ine ve âlem-i İslâmın hayat-ı câvidânîsine aid olan bu cihâd-ı ulvîde telkinât ve irşadât-ı matlûbenin husûlüne inâyet-i celîle-i sefirâneleri mütemennadır, efendim.

Fî 22 Teşrîn-i sâni 1330

Şeyhu'l-İslâm
Hayri

HR. SYS, 2337/9_47-48

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 107.

EK: 8-1

53

OSMANLI'NIN SAVAŞA GİRİŞİ HAKKINDA İNGİLİZ GÖRÜŞÜ

Tarafsız kalması durumunda toprak bütünlüğüne ve egemenlik haklarına zarar gelmeyeceğini temin ettikleri halde Osmanlıların Alman telkin ve tehditleri ile Rus sahillerini bombalayarak ve Mısır arazisine girerek tek taraflı olarak Almanların safında savaşa katıldıklarına ve bundan böyle Türkiye'yi aleni düşman olarak görmek durumunda olduklarına dair *Independance Roumaine* Gazetesi'ne yansıyan İngiliz görüşleri

13 KASIM 1914

Hariciye Nezâreti
Matbûât-ı Ecnebiye
Şubesi

"Independance Roumaine" Gazetesinin 13 Teşrin-i sâni 1914 tarihli nüshasından:

Londra, 10 Teşrin-i sâni

Resmidir.- Mister Asquith Kiydholl sarayında dün irâd ettiği nutukda beyânât-ı âfide bulunmuşdur:

Muharebenin bidâyetinde, müttefiklerimizle bade'l-irilâf bî-taraf kaldığı takdirde tamamîyet-i mülkiyesine ve hakimiyetine halel gelmeyeceğini Türkiye Hükûmet-i Osmaniye'ye bildirmişdik.

Fikirleri mütehâlif ve kararları mütereddîd bulunan devlet-i müşârunileyhâ ricâl-i devleti menâfi'-i hakikiyelerinin Alman tehdidâtı, Alman sefâini, Alman altını ile pâ-mâl olmasına müsaade etmişlerdir. Bunlar evvelâ açık olan limanlarla Rus sahilinin keyfi bir sûrette topa tutulması, bilâhare yine keyfi olarak Mısır arazisine duhûl gibi ale't-tevâlî en abes tecavüzâtta bulunmağa sürüklenmişler ve en-nihaye silsile-i tahkirat, örtülü tehdidat ve bi-edebâne iğlâkâta emsalsiz bir sabır ile taham-

100

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 100.

EK: 8-2

mül etmiş olan müttefikler Türkiye'yi bir düşman-ı alenî telakki etmeğe mecbur olmuşlardır.

Mösyö Asquith bilâhare ihtilâf-ı hazıra İngiltere'nin sebep olduğunu anlatmak isteyerek demişdir ki: Bu iş İngiltere'nin arzusu hilâfına olmuştur.

Kılıç çekmiş olan Türk kavmi değil Türk Hükûmeti'dir. Tereddüd etmeksizin şunu söyleyebilirim ki kılıç mahvolacaktır.

Hâkimiyet-i Osmaniye'nin mersiyehânı olan İngiltere değil, Bâb-ı Âlî'dir. Büyük Britanya zât-ı şahane tebasından olan Müslümanlarla hiçbir vakit ihtilafda bulunmamış ve akaid-i İslâmiyeye karşı bir Ehl-i Salîb muharebesi yapmak hâtır ve hayalimizden geçmemiştir. Osmanlı İmparatorluğu intihara tasaddî etmiş ve kendi eliyle mezarını kazmıştır"

HR. MA, 1111/67

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 101.

EK: 9-1

83

HİNTLİLERİ AYAKLANDIRMA TEŞEBBÜSLERİ

Hint halkını İngilizlerin boyunduruğundan kurtulmak için kıyam etmeye teşvik etmek üzere yayınlanmış olan beyannamelerin gazetelerde yayınlanarak propaganda talebi hakkında Ordu karargahının talebi

28 ŞUBAT 1915

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
2. Şube
Numara: 6954

Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti

Leffen sûret-i mütercemeleriyle birlikte takdim olunan Hindistan'da müntezir ve elden ele mütedâvil dört beyânnâmenin münâsib görülecek bir veya birkaç gazeteye verilip "Hindistan'da sokaklara yapışdırılmış beyânnâmelerden ele geçenleri..." ser-levhası altında neşr etdirilmesi münâsib görülürse icabı rica olunur.

15 Şubat [1]330

Karargâh-ı Umumî
İstihbarât-ı Şubesi Müdürü
Erkân-ı Harbiye Binbaşısı
Seyfi

*

"Hindî" işâretli beyânnâmenin hulâsa-i tercümesidir

(Muhârebe-i Hâzıra ve Hindistan)

Deniliyor ki İngiltere mahzâ za'îf ve kuvvetsiz olan hükümetleri himaye maksadıyla muharebe-i hâzıraya iştirâk etmiştir. Halbuki bu iddia serâpâ yanlıştır. İngilizler Hindistan'ı muharebe ile değil belki hile ve desise ile zabt etmiştir. Hiçbir va'dini ifâ etmediği bilmeyen ve Hindlilerin za'afından bi'l-istifade ahâli-i merkûmeyi elîm ve tahammül-fersâ bir esâret ve mahkûmiyet tahtında bulundurduğu azm eyleyen İngilizlere karşı kıyâm ve isyan etmek için ahvâl-i hâzıra fevkalâde müsaiddir. Rusya gibi gaddar ve hunhâr bir hükümet muharebenin bidâyet-i zuhurunda

157

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 157.

EK: 9-2

Lehistan'a muhtâriyet-i idare itâ ettiği hâlde İngilizler Hindistan'a velevki kavlen olsun hiçbir güne muhtariyet veyahud ıslâhât-ı idariye vaad etmemişdir. Acaba İngilizlere kendi can ve mallarıyla ifâ-yı muâvenete şitâbân olan zavallı Hindlilerin İngilizlerden böyle bir müsâade intizâr etmeğe hakları yok mudur? Ey ehl-i vatan kendinize gelin! İngilizler vefa nedir bilmez bir kavimdir! Size söylüyorum: İş görmek sırası şimdi hulûl etmiştir! İngilizlere emân vermeyiniz! Kalbinde zerre kadar vatan muhabbeti olan kimse ve bugünkü fırsattan bütün vesâit-i mümkünine ile istifadeye çalışmalı ve böyle bir fırsatın bir daha belki yüz seneye kadar ele geçmeyeceğini bilmelidir. Hindliler! Siz Avustralya ile Kanada gibi bir muhtâriyet-i idare te'sisi için çalışınız. Siz Hind askerinin sadakatinden emin olabilirsiniz bu askerler vatanın saâdet ve selametine hâdim olacak her türlü fedakarlıkları ihtiyâra hâzır ve âmâdedir. Maksadınız hâsıl oluncaya kadar rahat durmayınız. Nûsha-i âtiyede daha mufassal bir takım beyânâtda bulunacağımı vaad eylerim. Şimdilik size şunu söylemekle iktifa ederim ki bu yaldızlı fırsatı kaçırmayınız. Kıyâm ediniz ve faaliyet ibrâz eyleyiniz.

Mütercim

Ali Ahkar

*

*"Hindî" işaretli beyânnâmenin tercümesidir**"İstikbâli Düşün"**"Kendin oku, ehîbbâ ve eviddâya oku ve sonra makamât-ı saireye îsâl et"*

İstikbâlini düşünmeyen bir millet hiçbir vakit esâretten kurtulamaz ve ihrâz-ı hürriyet edemez. Dür-endiş ve sahib-i basâret olan bir millet daima -tarih-i âlemde görüldüğü vechile- evc-i saâdete irtikâ eder. Kesl ve rehâvete mübtelâ olan bir millet mevki'-i ikbâl ve iktidârını müddet-i medîde muhafaza edemez. Hindlilere ârız olan kesâlet ve rehâvet Hindistan'ın İngiliz idaresine geçmesine sebebiyet vermiştir. İngilizler Hindistan'ı altın yumurta yumurtlar bir tavuk mesâbesinde tutuyorlar. Hindistan'da mevcut bulunan bütün zî-kıymet eşya İngiltere'ye nakl olunmuştur. Bu hâl Hindlilerin sefâletine sebep olmuştur. Karâin-i ahvâle nazaran muharebe-i hâzıra İngiltere'yi ölüme mahkum etmiştir. İngiliz İmparatorluğu'nun zevâl ve inhitâtı takarrüb etmiştir. İngiliz kuvve-i askeriyesi büsbütün mahv ve münhezim olmuştur. İngilizlerin şimdiye kadar düçâr oldukları zayiât nazar-ı dikkate alınırsa onların Hindistanla olan alaka ve irtibâtları hayliden hayli gevşemiş olduğu anlaşılır. Çünkü İngilizler şimdiki hâlde yalnız vatan-ı aslıleri olan İngiltere'nin muha-

EK: 9-3

fazası çaresini düşünmekle meşguldürler. İngiliz gazetelerinin beyânâtına göre İngilizler vatanları olan İngiltere'nin muhafazasına diğer her şeyi tercih edeceklerdir.

İşte İngilizlerin za'îf zamanı hulûl etmiştir. Böyle bir nazik mevkide bulunan İngilizler Hindistan'ı nasıl müdâfaa ve muhafaza edebilecekler. İşte kayd-ı esaret-den kurtulup nâil-i hürriyet olmak için büyük ve bî-nazîr bir fırsat!

Ey ehl-i Hind! Kıyâm edin! Bu fırsattan istifade etmeğe müsâra'at edin. Zincir-i esareti silkin! Şâyed bu muharebe-i hâzıradan istifadeye şitâbân olmayacak olursanız ecânibin esâretinden ile'l-ebed tahlîs-i girîbân edemeyeceksiniz. Hindistan hürriyet ve serbestîye muhtacdır! Bu noktayı pîş-i nazar-ı teemmülünüze kemâl-i ehemmiyetle vaz' ederim. Bu hürriyet ve serbestînin istihsali her ne esbâba mütevakkıf ise o esbâbın istikmâline teşmîr-i sâka gayret etmek vazifenizdir. Bu vazifenin îfâsı sırası da gelmiştir.

Mütercim:

Ali Ahkar

HR. MA, 1121/28

Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I, (İstanbul: 2013): 159.

EXTENDED SUMMARY

The concept of balance of power includes two principles; a trend towards balancing power in international politics and historical phenomenon with joint resistance against the gaining of power over one state over other members of the international system. However, in the 20th century, threat, crisis and risk dominated the political situation. Since the conflict-oriented, state-centered security approach could not provide a peaceful environment, this century was the “century of depression and crisis” and the outbreak of the First World War inevitable.

Germany grew up among European states in areas such as industry, commerce and the army, leaving Italy, France, Russia and the UK behind. Despite this, it was sure that France would win before World War I and was following an assault strategy. Great Britain was a strong state. However, as World War I was approaching, it fell behind America and Germany in industry. Russia was rather powerful country with a big army. It adopted gold standard in 1892 and its trade increased. It was the fourth largest industry in the World in 1914. Prussia became afraid of Russia. France wanted Russia to

enter Berlin. Turkey closed the straits in 1914 and has prevented the Russian market. Turkey taking part on Germany's side opened the way for the French and British imperialism in the Near East.

World War I was one of the bloodiest and most complicated battles in the World history. Previous wars were usually fought between two states or two allied groups. But World War I was fought among many states, communities and different allied groups. Also, many of them were made for different purposes. Öner Akgül defines World War I as seven different bilateral wars;

1. Serbia's ambitions on Bosnia and Herzegovina and Austria's threat to itself. This situation gives rise to the possibility of war,
2. The Russian interest in the Danube region and the German security concerns against it,
3. German-Austrian rapprochement and France perceives it as a threat to itself. Alliance of France with Russia. Thus, mutual balancing of the threat,
4. Russia's policy of fragmentation in the Balkans on the basis of Slavic-Orthodox and this caused Ottoman-Austrian convergence,
5. Ethnic politics of Russians targeting Hungarians. In this context, it supports its religious, ethnic and linguistic stakeholders. Austrians perceive this as an attack on the integrity and continuity of their states,
6. Italy's occupation of the territories of the Ottoman State in Albania and Libya. Austria sees Italian occupation of Albania as a threat to its own state. Because of this occupation, Germany allies with the Ottoman State and Austria.
7. A hope of all states to recover the land lost in past wars.

The policy of balance of power of the Ottoman Empire in the 19th century was not valid in the 20th century when the weapons came into play. Not wanting to enter the war and thus aiming to protect Islamic world due to its responsibility as a caliph, Ottoman Sultan made some alliances.

II. Abdulhamid was getting closer to Germany. The Committee of Union and Progress (İttihad ve Terakki) preferred the England-France axis. The Unionists dethroned Abdulhamid. Feroz Ahmad argues that this incident, in other words, the revolution of 1908 brought not only a change of sultan in the Ottoman State, but also a change in the government's understanding of administration, and this was reflected in foreign policy.

There are two reasons for the Unionists to move away from Germany and to approach the UK; the first was their opposition and hatred towards Abdülhamid, the second was their view of England as the cradle of the parliamentary system.

The states that Ottoman Empire sought alliances with, in order, were: England, France, Russia and Germany.

Britain wanted to take control of the Middle East energy resources and to control the Palestinian territory and the Suez Canal in order to use a short and safe sea route to its colonies in the East. France wanted to strengthen its interests in the Near East and to move along the North African coast in the Mediterranean to take over the Syria and South East Anatolia region. What Russia wanted was to be able to get an access to Mediterranean and the Aegean Sea, therefore seize Istanbul, the Straits and Eastern Anatolia up to Syria. Hüseyin Cahit Yalçın interprets these attitudes of the Allied Powers as follows; “*No European state could accept the Ottoman Empire as an ally. Because what they wanted was not continuing existence of the Ottoman Empire but its disintegration and end.*”

There were two options for the Ottoman State. The first was to remain neutral. But this would weaken the Ottoman State against the colonialist states. The second was to establish an alliance with Germany, which, according to the Unionists, would not only preserve the current state of the Ottoman State, but also would help it to gain the lands and the prestige it lost in the Balkans.

Finally, on August 2, 1914, these thoughts turned into a treaty of alliance with Germany. Ottoman Empire entered the war as an ally of Germany, which declared war on Russia on August 1. Thus, the Ottoman Empire was ending its policy of balance of power.

On November 2, Russia declared war on Ottoman State, on 5 November, Britain and France followed it. Ottoman Empire declared war on all of them on 12 November 1914 and Jihad-ı Mukaddes on 14 November.

In conclusion; It is possible to list the issues determining the Ottoman Empire's entry into World War I and its foreign policy as follows;

1. The government wants to continue its existence,
2. Not wanting to be left alone in the political arena,
3. Russian threat,
4. Considering that Germany will win the war,
5. The idea of compensating the lost land,
6. The desire to save the Turkish and Islamic world from captivity.

In fact, this war was a war of European Powers. However, Ottoman State that was very much weakened became a target of colonial aims of the western powers. Therefore it was inevitable for the Ottoman Empire to remain out of a war of European states.

